

บันทึกการเดินทางเยี่ยมบริษัทญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์

HIRASHIMA KENZO...เขียน

สุรชัย ธรรมทวีธิกุล แปล

ยุพา คลังสุวรรณ เรียบเรียง

ข้าพเจ้าเดินทางไปยังประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ สังคมและเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในประเทศต่าง ๆ เหล่านั้น ในช่วงประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

การเดินทางไปเยือนสิงคโปร์-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย ในปี 1998

ในวันที่ 4 กันยายน 1998 ได้มีการประชุมบรรดาผู้อำนวยการสมาคมคนญี่ปุ่นแห่งภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่สมาคมคนญี่ปุ่นในสิงคโปร์ ตัวแทนจากไทย คือ ผู้อำนวยการสมาคมคนญี่ปุ่นคือ คุณคาวามิตสึ โทมิโกะ (Ms.Kawamitsu Tomiko) หัวข้อประชุมมีเรื่องเกี่ยวกับการจัดงานเปิดตัวตึกใหม่ของสมาคมคนญี่ปุ่นที่สิงคโปร์ แนวโน้มจำนวนสมาชิกสมาคมคนญี่ปุ่นของแต่ละประเทศ ตั้งแต่ยุค PLAZA ACCORD ในปี 1985 เป็นต้นมา

การลงทุนที่เป็นคลื่นลูกใหญ่ คือ ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัทญี่ปุ่น ซึ่งจะเห็นได้จากการเพิ่มอย่างรวดเร็วของจำนวนสมาชิกของสมาคมคนญี่ปุ่นในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ดูตารางที่ประกอบ) และจากการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Infra-Structure) เพื่อรองรับการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่น เช่น การสร้างหรือขยายโรงเรียนคนญี่ปุ่น หรืออาคารสมาคมคนญี่ปุ่น เป็นต้น การก่อสร้างครั้งนี้ได้จากการพยากรณ์จากการเพิ่มขึ้นของสมาชิกหรือเงินค่าสมาชิก การลดและการเพิ่มของจำนวนคนญี่ปุ่น นักเรียนญี่ปุ่นจะอยู่ในความสนใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างมาก เพราะจะต้องมีการใช้เงินกู้ยืมในกรณีที่มีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนญี่ปุ่นเหล่านั้น ตึกใหม่ของสมาคมคนญี่ปุ่นที่สิงคโปร์นั้นเป็นตึกชั้นบนพื้นดิน 4 ชั้น และที่จอดรถใต้ดิน 2 ชั้น มีพื้นที่ ใช้สอยทั้งสิ้น 7,800 ตารางเมตร โดยมีค่าก่อสร้างทั้งหมด 3,000 ล้านบาท

ตารางที่ 1 คลื่นการไหลเข้ามาของการลงทุนญี่ปุ่นในอาเซียน (ข้อมูลอ้างอิงจาก JETRO)

การเข้ามาของคลื่นการไหลเข้าของบริษัทญี่ปุ่น

1. คลื่นลูกที่ 1 ตั้งแต่ ช่วงปี 1965 จนถึง 1985 มีลักษณะทดแทนการนำเข้าได้แก่ รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน

* อธิการบดีประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2. คลื่นลูกที่ 2 ตั้งแต่การประชุมจีห้า (G5 หรือ Plaza Accord) ในช่วงปี 1985 จนถึง 1991 เป็นช่วงที่ญี่ปุ่นมีการปรับค่าเงิน ทำให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาลงทุนเพื่อส่งออกไปยังประเทศที่สาม

3. คลื่นลูกที่ 3 ตั้งแต่มิถุนายน 1993 จนถึง ปี 1995 มีการเข้ามาลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นในอุตสาหกรรม พื้นฐานของน้ำมัน-เคมีภัณฑ์ โลหะเหล็กกล้า รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า (จากยอดเงินเยนขึ้นสูง) จำนวนเงินลงทุนทั้งหมดในปี 1994 จะเป็น 251,200 ล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินน้อยกว่าการลงทุนในปี 1992 ซึ่งเป็น 284,300 ล้านบาท เนื่องจากว่าการลงทุนในปี 1994 มีขนาดเล็กและเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมพื้นฐาน ซึ่งมักเป็นการลงทุนในการขยายสิ่งก่อสร้างจากเดิมมากกว่า

ในขณะที่ข้าพเจ้าอยู่ในสิงคโปร์ ข้าพเจ้าได้เยี่ยมชมโรงเรียนคนญี่ปุ่น พบครูชั้นประถมท่านหนึ่งที่ชักชวนให้ข้าพเจ้าหาโอกาสสมาคมติกใหม่ของสมาคมคนญี่ปุ่น ซึ่งตึกนี้แสดงความยิ่งใหญ่ของประเทศสิงคโปร์ได้ นอกจากนี้สิงคโปร์ยังเป็นศูนย์กลางของเขตเศรษฐกิจเอเซียมีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ประเทศ NIES ในยุคตั้งแต่ก่อนปี 1985 ที่มีการประชุมจีห้า (PLAZA ACCORD)

ในประเทศมาเลเซีย ข้าพเจ้าได้พบกับอาจารย์อินุซึกา (INUTSUKA) เป็นครั้งที่สอง ครั้งแรกพบในปี 1997 ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ปัจจุบันอาจารย์เป็นผู้รับผิดชอบแผนกภาษาญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัย MALAYA อาจารย์ได้เล่าให้ฟังถึงนโยบาย LOOK EAST ของมาเลเซีย และฟังการสนทนาหนังสือที่มหาวิทยาลัยที่นั่น ต่อจากนั้นข้าพเจ้าได้เดินทางไปยังเกาะชวาและฟิลิปปินส์โดยเข้าเยี่ยมสมาคมคนญี่ปุ่นที่ BAGUIO – MANILA – CEBU ในกลางเดือนกุมภาพันธ์ ข้าพเจ้าได้เยี่ยมสำนักงานของสมาคมญี่ปุ่น ที่ประเทศอินโดนีเซีย ก่อนข้าพเจ้าจะเดินทางถึง คือในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 1998 ได้เกิดเหตุการณ์ประท้วงทำลายข้าวของร้านคนจีน ซึ่งทำให้พนักงานชาวญี่ปุ่น 2 คน ของสำนักงานสมาคมคนญี่ปุ่น ต้องวุ่นวายกับการติดต่อโทรศัพท์ด่วนไปยังที่ต่างๆ เพื่อรายงานสถานการณ์ให้ทราบทั่วถึงกัน จากนั้น ปรากฏว่าในวันที่ 12 พฤษภาคม ได้เกิดเหตุการณ์อีก คือ ทหารยิงปืน ทำให้นักศึกษาเสียชีวิต 6 คน ที่มหาวิทยาลัยโตรีสต์ตี แห่ง อินโดนีเซีย และยังเกิดเหตุการณ์วุ่นวายที่จาร์กาด้า และในวันที่ 21 เดือนเดียวกันประธานาธิบดีซูฮาร์โตได้ลาออก ซึ่งเป็นการเริ่มต้นแห่งยุคปั่นป่วนของประเทศนั้น ในขณะนั้น (กลางกุมภาพันธ์ 1998) ข้าพเจ้าไม่สามารถจะพยากรณ์ว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น ในตอนกลางคืนวันนั้นและกลางคืนวันรุ่งขึ้นข้าพเจ้าได้สนทนากับนายคิคุจิ (KIKUCHI) ซึ่งปัจจุบันเป็นทั้งที่ปรึกษาของสมาคมคนญี่ปุ่น และของสมาคมนักศึกษาเก่าญี่ปุ่นและเป็นเจ้าของร้านอาหารญี่ปุ่น นายคิคุจิ เป็นผู้แทนบริษัทญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เขาได้มีส่วนร่วมในขบวนการกู้อิสระภาพของอินโดนีเซีย ภายหลังเหตุการณ์ปั่นป่วนในจาร์กาด้าในเดือนพฤษภาคม ปรากฏว่าในวันที่ 15 พฤษภาคม นักเรียน 850 คนของโรงเรียนคนญี่ปุ่นไม่สามารถเดินทางกลับบ้านได้ในคืนวันนั้น

ในช่วงต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะกล่าวรายงานถึงสภาพส่วนหนึ่งของสังคมคนญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ข้าพเจ้าได้รับรู้โดยตรง โดยกล่าวถึงปัญหาการลดลงของบริษัทญี่ปุ่น การกลับญี่ปุ่นของบริษัทเหล่านั้นโดยเชื่อมโยงกับปัญหาการกลับบ้านของลูกหลานคนญี่ปุ่นในประเทศไทย กับการลดลงจำนวนนักเรียนของโรงเรียนคนญี่ปุ่นในประเทศไทยด้วย

การเข้ามาของบริษัทและการศึกษาของบุตรหลานชาวญี่ปุ่นในโรงเรียนคนญี่ปุ่น

1. ประเทศไทย (THAILAND) โรงเรียนสมาคมคนญี่ปุ่นในไทย (THAI-JAPANESE ASSOCIATION SCHOOL) จัดตั้งเมื่อ 22 มกราคม 1956 วันที่ 1 พฤษภาคม 1997 มีจำนวนนักเรียนชั้นประถม 1577 คน นักเรียนชั้นมัธยม 1433 คน รวม 2010 คน
2. ประเทศมาเลเซีย (MALAYSIA) โรงเรียนจัดตั้งขึ้นที่กัวลาลัมเปอร์ เมื่อตุลาคม 1966 ปัจจุบัน มีนักเรียนชั้นประถม 1015 คน นักเรียนชั้นมัธยม 295 คน รวม 1310 คน
โรงเรียนที่ปีนังในเดือน ตุลาคม 1974 มีนักเรียนชั้นประถม 131 คน นักเรียนชั้นมัธยม 37 คน รวม 168 คน
โรงเรียนที่โกตา กินาบาลู (KOTA KINABALU) เมื่อเมษายน 1983 มีนักเรียนชั้นประถม 6 คน นักเรียนชั้นมัธยม 4 คน รวม 10 คน
โรงเรียนที่ยะโฮร์บาห์รู (JOHOR BAHRU) จัดตั้งเมื่อ 1998 ปัจจุบันมีนักเรียนชั้นประถม 70 คน นักเรียนชั้นมัธยม 5 คน รวม 75 คน
3. ประเทศสิงคโปร์ (SINGAPORE) โรงเรียนมีนักเรียนชั้นประถม 2076 คน นักเรียนชั้นมัธยม 705 คน รวม 2781 คน

โรงเรียนคนญี่ปุ่นในสิงคโปร์ มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน คือ โรงเรียนถูกจัดตั้งขึ้นโดยคนญี่ปุ่นอาศัยอยู่ในสิงคโปร์ ในวันที่ 3 พฤศจิกายน 1912 โดยในขณะนั้นมีครูสอน 1 คน มีนักเรียน 28 คน โรงเรียนได้ผ่านความยากลำบากของระบะก่อนสงคราม ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ตลอดจนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี 1966 งบประมาณได้ผ่านรัฐสภาทำให้มีการยอมรับโรงเรียนคนญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ (จาก "BULLETIN ของโรงเรียนคนญี่ปุ่น" ประจำปี 1997 ข้อมูลจำนวนนักเรียนยึดถือวันที่ 1 พฤษภาคม 1998 เป็นหลัก และจากข้อมูลสถิติกระทรวงการต่างประเทศ)

4. ประเทศอินโดนีเซีย (INDONESIA) โรงเรียนที่จาการ์ต้า จัดตั้งขึ้นเมื่อ พฤษภาคม 1963 ปัจจุบันมีนักเรียนชั้นประถม 903 คน นักเรียนชั้นมัธยม 290 คน รวม 1193 คน
โรงเรียนสุราบายา (SURABAYA) จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 1973 มีนักเรียนชั้นประถม 41 คน นักเรียนชั้นมัธยม 15 คน รวม 56 คน

โรงเรียนสุเมเดียน (MEDIAN) จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 1974 มีนักเรียนชั้นประถม 2 คน
นักเรียนชั้นมัธยม 4 คน รวม 6 คน

โรงเรียนบันดุง (BANDUNG) จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 1978 มีนักเรียนชั้นประถม 31
คน นักเรียนชั้นมัธยม 6 คน รวม 37 คน

5. ประเทศฟิลิปปินส์ (PHILIPPINES) โรงเรียนจัดตั้งขึ้นเมื่อ มิถุนายน 1968 ปัจจุบันมีนักเรียนชั้นประถม 395 คน นักเรียนชั้นมัธยม 104 คน รวม 499 คน

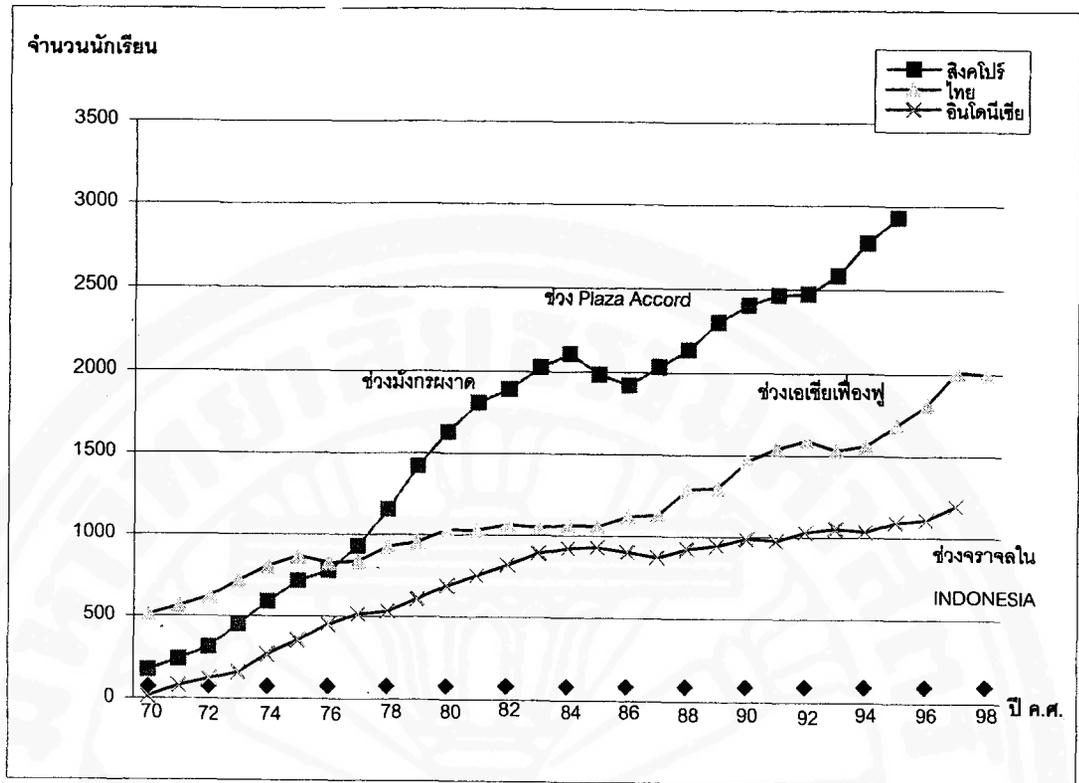
ผู้ปกครองเด็กนักเรียนในฟิลิปปินส์ได้เล้าให้ฟังถึงการรวมตัวกันเป็นสมาคม ซึ่งมาจากคนญี่ปุ่นจากกลุ่มต่างๆ กัน มีกลุ่มคนญี่ปุ่นผู้พิศคน เช่น ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 กลุ่มนี้จะสอนภาษาญี่ปุ่นให้แก่ลูกหลานของทหารญี่ปุ่นที่เกิดกับชาวบ้าน และมีครูที่เป็นแม่ชีที่ทำการสอนวัฒนธรรมและประเพณีญี่ปุ่นให้แก่หญิงฟิลิปปินส์ที่แต่งงานและอาศัยในหมู่บ้านของญี่ปุ่น ในบาเกียว (BAGUIO) เอง คนญี่ปุ่นที่สร้างชื่อเสียง คือ แม่ชีไคโน (SISTER KAINO) และนายอิเคะ (IKE) เจ้าของโรงแรมฮักคุอุซันโซ (HAKUUNSANSO HOTEL) เป็นผู้สอนให้ลูกหลานชาวญี่ปุ่น 1500 คน ที่อาศัยตามป่าเขา ได้รู้จักวิธีปลูกสตอเบอรี่ พันธุ์ "โตโยนุกะ" (TOYONUKA) ในเขต BENGUIT และพัฒนาสายพันธุ์เรื่อยๆ จนกระทั่งกลายเป็นพืชสำคัญของมหาวิทยาลัยเกษตรแห่ง BENGUIT ไป ซึ่งมีการผลิตแยมและน้ำผลไม้เป็นพืชการค้าที่สำคัญของท้องถิ่น นายอิเคะ ได้รับการสนับสนุนจากคนญี่ปุ่นในฟิลิปปินส์ ทำการสอนการเกษตรและให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน

ในปี 1997 ปรากฏว่ามี 58 ประเทศในโลกที่มีโรงเรียนคนญี่ปุ่น รวมทั้งสิ้น 95 โรง มีนักเรียนชั้นประถมและมัธยมรวม 19000 คน (ข้อมูลจากกระทรวงต่างประเทศ 1997, ดูตารางที่ 2 ประกอบ)

ตารางที่ 2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียนคนญี่ปุ่นในสิงคโปร์, ไทย, อินโดนีเซีย

ปี	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84
สิงคโปร์	171	236	309	449	588	715	776	929	1156	1420	1627	1808	1891	2026	2107
ไทย	506	562	619	716	807	867	826	835	927	953	1030	1028	1065	1048	1065
อินโดนีเซีย	13	77	118	158	267	352	448	510	528	608	687	749	816	891	921

ปี	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98
สิงคโปร์	1985	1921	2034	2136	2302	2402	2462	2473	2582	2777	2931			
ไทย	1056	1118	1130	1287	1397	1462	1541	1593	1531	1560	1685	1810	2010	1996
อินโดนีเซีย	929	902	871	923	923	988	977	1031	1053	1035	1093	1111	1193	

การก่อตั้งโรงเรียนมักจะสัมพันธ์กับช่วงเวลาการเข้ามาลงทุนของบริษัทญี่ปุ่น การจัดตั้งโรงเรียนคนญี่ปุ่นเป็นเสมือนองค์กรเอกชน ดังนั้นจึงไม่สามารถคาดหวังความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่นได้ ผู้ปกครองจึงต้องรับผิดชอบจ่ายเงินจำนวนสูง ทำให้เด็กญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อยจะต้องร่วมเรียนหนังสือกับเด็กคนไทยมากขึ้น ผู้เขียนเคยได้รับฟังจากคนญี่ปุ่นในสมาคมคนญี่ปุ่น กรณีที่กล่าวนี้แม้มักจะเป็นคนไทย ซึ่งเด็กจะมีสัญชาติไทย และสามารถให้ทั้งภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นได้อย่างคล่องแคล่ว สมาชิกสมาคมนักเรียนเก่าญี่ปุ่นในไทย (OJSA) บางคนมีลูกหลานที่สอบชิงทุนรัฐบาลได้ บางคนที่สอบได้คุณพ่อเป็นนักเรียนเก่าญี่ปุ่น และแต่งงานกับคุณแม่ซึ่งเป็นคนญี่ปุ่นก็มีบุตรหลานของคนที่ถูกกล่าวมาข้างต้นสามารถเข้ามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของญี่ปุ่นได้ และบ้างก็สามารถเข้าเรียนแพทย์ที่ญี่ปุ่นได้หรือทำงานในบริษัทที่มีชื่อเสียง ดูจากรายชื่อสมาชิกสมาคมคนญี่ปุ่นที่เป็น "สมาชิกกิตติมศักดิ์" ซึ่งเป็นชาวไทย (ในวันที่ 20 มิถุนายน 1998) มีจำนวน 397 คน ซึ่งเป็นผู้นำกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรมและกีฬา เช่น กอล์ฟ เทนนิส หรือซอล์ฟบอล

ในตารางที่ 2 ได้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเด็กนักเรียนนับตั้งแต่ปี 1970 ของสิงคโปร์ ไทย อินโดนีเซีย โรงเรียนคนญี่ปุ่นในมาเลเซียได้จัดตั้งขึ้นที่กัวลาลัมเปอร์ เดือนพฤศจิกายน ปี 1966 ในปี 1997 มีนักเรียนชั้นประถม 1015 คน ชั้นมัธยม 295 คน รวมเป็น 1310 คน เมื่อเทียบกับประเทศไทยจะปรากฏว่า ในสาขาเครื่องใช้ไฟฟ้า อิเลคทรอนิกส์นั้น ญี่ปุ่นได้เข้ามาในมาเลเซียก่อนไทย ทำให้มี

เด็กนักเรียนชาวญี่ปุ่นจำนวนสูงถึง 1300 คน ซึ่งผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์มีความสัมพันธ์กับ ผู้รับบริการจ้างงานผลิต (SUPPLIER) ของไทย คาดกันว่า ญี่ปุ่นจะเข้าไปลงทุนใน JOHOR – BAHRU ทำให้มีการสร้างโรงเรียนคนญี่ปุ่นขึ้น ในปี 1998 ปรากฏว่า ค่าบุคลากรและค่าที่ดินสูงขึ้นมากจนเป็น อุปสรรคในการก่อสร้าง ในท้องที่ JOHOR-BAWRU นี้เอง จำเป็นต้องอาศัยแรงงานจากอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ในทุกเช้าจะเห็นภาพกรรมกรเชื้อสายจีนนั่งมอเตอร์ไซด์หรือรถโดยสารไปสู่อสังขนา และสภาพบุรุษชาวญี่ปุ่นนั่งรถยนต์มีคนขับไปสู่อสังขนาที่ JOHOR ซึ่งกรรมวิธีการเข้าออกประเทศนั้นสะดวก มากคือใช้การ์ด (CARD) แม่เหล็กเท่านั้น ปัจจุบันการลงทุนใน JOHOR ใกล้จะถึงจุดสูงสุดแล้ว

สำหรับประเทศไทย ข้าพเจ้าได้ไปที่สมาคมหอการค้าญี่ปุ่นในประเทศไทย เพื่อถามถึงแนวโน้ม จำนวนสมาชิก ปรากฏว่าจำนวนลดน้อยลงเรื่อย ๆ ในแต่ละเดือน แต่มีสมาชิกเข้าใหม่เรื่อย ๆ เช่นกัน ทำให้จำนวนรวมไม่ใคร่เปลี่ยนแปลง (ตารางที่ 3) ในเดือนกรกฎาคม ปี 1998 ปรากฏว่ามีการย้าย โรงเรียนเข้าออกจากโรงเรียนคนญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนไม่น้อย ทำให้มีการหักทลายรำลាក់กันอย่าง ไม่ขาดสายเลยก็ว่าได้ เช่น ในคลับ BASE-BALL ของโรงเรียน มีการเขียนคำพูดคนละประโยคใน กระดาษพร้อมเซ็นชื่อส่งให้แก่กันและกัน ทั้งโรงเรียน ปรากฏว่ามีนักเรียนกลับประเทศญี่ปุ่นมากขึ้น 100 คน หลังจากปิดเทอมฤดูร้อนในเดือนกันยายน เทอมใหม่เริ่มขึ้นปรากฏว่า นักเรียนหน้าใหม่ ๆ น้อย ลง มีนักเรียนน้อยลงถึง 120 คน แต่จำนวนครูอาจารย์ยังคงเท่าเดิม

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าเดือนพฤษภาคม ปี 1998 เป็นเวลาที่มีจำนวนนักเรียนมากที่สุด ซึ่ง แสดงว่าจำนวนพ่อแม่ ผู้ปกครองจะอยู่ในภาวะสูงสุดเช่นกัน จำนวนผู้ชายที่ทำงานเพิ่มขึ้น หรือลดลง นั้นได้จากการประมาณการของจำนวนสมาชิกของสมาคมหอการค้าญี่ปุ่น (ตารางที่ 2) ซึ่งจำนวน สมาชิกเพิ่มขึ้น หมายถึง จำนวนคนในครอบครัวที่เข้ามายังประเทศไทยเพิ่มขึ้น จากการประกาศของ สถานทูตญี่ปุ่น ปรากฏว่า จำนวนคนญี่ปุ่นในประเทศไทยปี 1998 ได้ลดลงกว่า ปี 1997 ถึง 5.4% (ดูตารางที่ 3) อาจกล่าวได้ว่าหลังเดือนสิงหาคม 1998 เป็นต้นมา จำนวนบริษัทญี่ปุ่นในไทยคงเท่าเดิม แต่จำนวนพนักงานคนญี่ปุ่นได้ลดน้อยลง โรงเรียนสมาคมคนญี่ปุ่นเองก็พ้นจากช่วงจำนวนสูงสุดไปสู่ ช่วงต่ำลง ตั้งแต่กันยายน 1998 เป็นต้นมา ในเดือน ธันวาคม 1998 มีข่าวว่าชาวญี่ปุ่นหลายร้อย ครอบครัวจะเดินทางออกจากย่านสุขุมวิทกลับประเทศ ซึ่งผู้ให้ข่าวดังกล่าวคือ บริษัทขนส่ง AIR CARGO ในเมษายน ปี 1999 ปรากฏว่าโรงเรียนสมาคมคนญี่ปุ่น มีนักเรียน 1763 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ น้อยกว่าปี 1998 ถึง 12.5% แสดงว่าคลื่นลูกที่สามของบริษัทญี่ปุ่นกำลังอ่อนตัวลง

ตารางที่ 3

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนสมาชิกหอการค้าญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ และการเปลี่ยนแปลงของจำนวนนักเรียนโรงเรียนคนญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ

ปี	1985	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	99
หอการค้า คนญี่ปุ่น	394	424	459	524	690	793	854	912	952	977	1028	1082	1148	1166
โรงเรียน คนญี่ปุ่น	958	1007	1927	1171	1297	1462	1541	1563	1531	1560	1985	1810	2010	1996

ที่มา : รวบรวมโดยผู้เขียน

ข้อมูลนี้ได้จากรายชื่อสมาชิกหอการค้าญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ และเอกสารแนะนำโรงเรียนคนญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ อนึ่ง สมาชิกของหอการค้าญี่ปุ่นที่เป็นบริษัทมีอยู่มากกว่า 1000 บริษัท ซึ่งเป็นขนาดของหอการค้าในต่างประเทศของญี่ปุ่นที่ใหญ่ที่สุด

ตารางที่ 4

“จำนวนนักเรียนของโรงเรียนสมาคมคนญี่ปุ่นและจำนวนคนญี่ปุ่นในประเทศไทยในปี 1997 1998 และ 1999

ปี 1999	ชั้นประถม	1365 คน
	ชั้นมัธยม	398 คน
	รวม	1763 คน

ปี 1998	จำนวน	หมายเหตุ
มกราคม	1983	
เมษายน	2013	-เป็นช่วงเวลาของคลื่นลูกที่สามของการเข้ามาของบริษัท
พฤษภาคม	2010	-เป็นช่วงที่จำนวนพนักงานบริษัทญี่ปุ่นเข้ามาในไทยสูงสุด
มิถุนายน	1984	-เป็นช่วงที่คลื่นลูกที่สามอ่อนตัวลง
สิงหาคม		-กลับประเทศ 100 คน เหลือ 1880 คน คาดว่าคงรวมนักเรียนมาใหม่ด้วย
กันยายน		-นักเรียนใหม่ที่มีกำหนดการมากลับไม่มา
ตุลาคม	1891	-ลดลง 120 คน จากช่วงสูงสุด
พฤศจิกายน	1880	-ลดลง 130 คน จากช่วงเมษายน
ธันวาคม		-มีข่าวลือว่าจะกลับประเทศมากกว่า 100 คน

หมายเหตุ:-

สถานทูตญี่ปุ่นประกาศว่ามีจำนวนญี่ปุ่นอาศัยพำนักในประเทศไทย 22481 คน ลดจากปี 1997 5.4% ซึ่งเป็น 23698 คน

กรุงเทพฯ	17809 คน	ชลบุรี	907 คน
เชียงใหม่	619 คน	ปทุมธานี	516 คน
อยุธยา	492 คน	ระยอง	435 คน
อื่นๆ	1703 คน	รวม	22481 คน

ที่มา : ข้อมูลจากสถานทูตญี่ปุ่นและสมาคมคนญี่ปุ่น

อนึ่ง โรงเรียนสมาคมคนญี่ปุ่นในประเทศไทย มีนักเรียนในตอนเปิดเทอมแรกในปี 1999 เป็น 1,763 คน โดยลดจากปีก่อน 12.5% แม้ว่าจบการปิดเรียนภาคฤดูร้อนแล้วก็ตาม ก็ไม่มีนักเรียนเพิ่มขึ้นในขณะเดียวกัน ชาวญี่ปุ่นวัยกลางคนที่นำบุตรหลานที่อยู่ในวัยเรียนมาด้วยก็มีจำนวนลดน้อยลง ผู้ที่มาจากญี่ปุ่นมักเป็นกลุ่มที่มีบุตรน้อยเช่นเดียวกับคนญี่ปุ่นทั่วไปที่ต่างก็มักจะเป็นคนหนุ่มที่สะพานคอมพิวเตอร์กระเป๋าคอมพิวเตอร์ (NOTE-BOOK COMPUTER) มาทำงาน เป็นสามที่ดี และเป็นคนหนุ่มที่ไม่ค่อยจะไปเที่ยวกลางคืน ในภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ บริษัทจะประหยัดโดยการตัดงบประมาณทำให้แหล่งบันเทิงเงียบเหงาลงไปมาก

“ข้อมูลบริษัทที่เข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประจำปี 1997” ของสำนักพิมพ์ TOYOKEIZAI 1997 ได้ลงจำนวนบริษัทที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ณ ตุลาคม 1997 โดยนับเฉพาะบริษัทที่มีพนักงานเกิน 100 คน จะพบจำนวนคนญี่ปุ่นอย่างคร่าว ๆ ดังตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5

บริษัทที่เข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ณ ตุลาคม 1997

	จำนวนบริษัทเครือข่ายญี่ปุ่น	จำนวนบริษัทที่เข้ามาลงทุนจากญี่ปุ่น	จำนวนพนักงานญี่ปุ่น	จำนวนบริษัทเครือข่ายญี่ปุ่นที่มีพนักงานมากกว่า 100 คน
THAI	1191	945	4200	430
SINGAPORE	1081	853	3800	165
MALAYSIA	791	615	2600	255
INDONESIA	605	523	2150	262
PHILIPPINES	347	299	760	126

ที่มา : ประมวลข้อมูลจากหนังสือ “TOYOKEIZAI 1997”

ข้าพเจ้าได้เดินทางสำรวจบริษัทญี่ปุ่นและสังคมคนญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แต่ละประเทศ โดยนำเสนอต่อ “สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย” ทุกปีในฤดูใบไม้ผลิ และได้รวบรวมข้อมูลมาโดยตลอดและ

พบว่าในญี่ปุ่นก็เกิดภาวะความตกต่ำทางเศรษฐกิจ จนเกิดบริษัทล้มลงเป็นจำนวนมาก การเกษียณในอายุ 60 ปีก็มีน้อยลงเปลี่ยนมาเกษียณอายุ 55 ปี และปัจจุบันเป็น 50 ปี และต่อไปคงจะเป็น 45 ปี นอกจากนี้ยังได้ยินมาว่า ภายหลังบริษัทเงินทุนล้มลง นักค้าหุ้นอายุ 45 ปีได้เดินทางกลับญี่ปุ่น แต่ไม่มีบริษัทใครรับเข้าทำงาน จนกระทั่งมาประเทศไทยจัดตั้งบริษัทแห่งใหม่อยู่ กรรมการผู้จัดการบริษัท เซเนคอน สาขาประเทศไทย ซึ่งเป็นเพื่อนกับผู้เขียน นาย B ผู้นี้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรถไฟใต้ดิน แม้ว่าอายุไม่ถึงวัยเกษียณได้รับตำแหน่งหัวหน้าฝ่าย แต่ปรากฏว่าราคาหุ้นของบริษัทตกต่ำ เพราะการดำเนินการล้มเหลว จึงลาออกจากบริษัท ปัจจุบันมีกิจกรรมการเล่นฟุตบอล แต่เดิมนั้นผู้เขียนเคยเป็นสมาชิกของกลุ่ม "TOMONOKAI" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-ญี่ปุ่น (JTECS) และสมาคมอบรมนักเทคนิคต่างประเทศ (AUTS) จึงได้แนะนำตำแหน่งนักอาสาสมัครอาวุโส (SENIOR VOLUNTEER) ให้กับนาย B เพราะ JICA ได้กำหนดเพดานอายุนักกิจกรรมถึง 69 ปี

การสนทนาที่ร้าน "Oden" 218 Orchard Rd. ประเทศสิงคโปร์ ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 1998.

"Oden" เป็นร้านอาหารญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่บนชั้น 2 ของตึกแห่งหนึ่งบนถนน Orchard ซึ่งเป็นย่านศูนย์การค้าที่อยู่ใจกลางเมืองสิงคโปร์ ข้าพเจ้าได้รอนัดพบกับเพื่อนคนหนึ่งที่นี่ ขณะนั้นมีลูกค้าเข้าร้านประมาณครึ่งหนึ่ง ซึ่งทั้งหมดเป็นคนญี่ปุ่นและเป็นลูกค้าเก่า ข้าพเจ้าได้รับการแนะนำให้รู้จักกับชาวญี่ปุ่นซึ่งอยู่ในวงการผลิตกล้องถ่ายรูป ก่อสร้าง ชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องใช้ไฟฟ้า ข้าพเจ้าตี๋มไปสนทนาไป ยิ่งตี๋มมากก็ยิ่งทำให้การสนทนามีรสชาติขึ้น ในการสนทนาบางเรื่องก็เป็นความลับ บางเรื่องก็เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เรื่องราวที่สนทนาดันมีหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1) แนวคิดที่ว่า ถ้าเศรษฐกิจญี่ปุ่นไม่ฟื้นตัว จะทำให้เอเชียไม่ฟื้นด้วย การตกต่ำของการเติบโตเศรษฐกิจญี่ปุ่นจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของเศรษฐกิจเอเชีย
- 2) .การลอยตัวของค่าเงินบาท. ในวันที่ 2 กรกฎาคม 1997 ก่อให้เกิดความเสี่ยงทางการเงิน จนกลายเป็นวิกฤตการณ์ทางการเงิน ซึ่งวิกฤตการณ์การเงินได้ขยายไปยังอินโดนีเซีย, มาเลเซีย, ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ นายกรัฐมนตรีมหาเธร์แห่งมาเลเซีย ได้กล่าวโจมตีว่า วิกฤตการณ์เศรษฐกิจเป็นผลจากกลุ่มนักลงทุนใหญ่ของอเมริกา จี. โซรอส และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับโครงการเงินตราในหมู่ ASEAN ด้วยกัน แต่ปรากฏว่าไม่มีใครมีผลเท่าใดนัก เพื่อความสัมฤทธิ์ผลของนโยบาย ภูมิบุตรา นายกษมาหาเธร์ พยายามที่จะนำเงินของคนมาเลเซียเชื้อชาติจีนมาลงทุนเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ซึ่งตรงกับความต้องการการลงทุนของคนหนุ่มสาวมาเลเซียเชื้อชาติจีน จึงอาจกล่าวได้ว่านโยบายมองตะวันออก. (Look East) เป็นนโยบายที่เป็นที่ยอมรับของประชาชน

- 3) นโยบายต่อความตกต่ำทางเศรษฐกิจ ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียก็ประสบกับปัญหาการเพิ่มขึ้นของคนว่างงานเช่นเดียวกับญี่ปุ่น มีประธานบริษัทแห่งหนึ่งที่ได้รับชวงงานจาก NTT ซึ่งทำงานในสิงคโปร์-มาเลเซียเป็นระยะเวลาหลายปี ปรากฏว่าขณะนี้ไม่สามารถพบบุตร-ภรรยาคนสิงคโปร์กลับญี่ปุ่นได้ ต้องพยายามหางานใหม่ทำในขณะที่เงินเก็บออมกำลังจะร่อยหรอ การฟื้นตัวของเศรษฐกิจญี่ปุ่นกลายเป็นความจำเป็นไม่เฉพาะกับประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น
- 4) ในด้านเครื่องใช้ไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์นั้น มีการแบ่งงานระหว่างสิงคโปร์, มาเลเซีย, และไทย ประเด็นสำคัญต่อไปนี้ คือ การลดต้นทุน อัตราค่าจ้างของสิงคโปร์, มาเลเซีย, ไทย เป็นอัตราที่สูงมาก จึงจำเป็นต้องไปลงทุนในประเทศที่มีค่าแรงต่ำและมีเสถียรภาพทางการเมือง

ผู้ดูแลร้าน "Oden" ยังเล่าให้ฟังว่าปีที่แล้วมีชาวญี่ปุ่นที่กลับประเทศจำนวนมาก ทำให้ลูกค้าของร้านลดน้อยลง มีคำกล่าวเล่น ๆ ว่า ต้องกลับประเทศญี่ปุ่น เพราะมีเงินเดือนสูงโดยผู้ที่ถูกส่งกลับจะเริ่มจากผู้ที่มีครอบครัวแล้ว คนญี่ปุ่นที่เป็นหนุ่มสาวโดยทั่วไปมักจะไม่สมัครเป็นสมาชิกสมาคมคนญี่ปุ่น ทำให้ไม่ทราบสถิติคนญี่ปุ่นกลุ่มนี้ แต่ตั้งแต่กลางปี 1997 เป็นต้นมา ผู้กลับประเทศจะมีจำนวนมาก เข้าใจว่าคนญี่ปุ่นจะกลับประเทศไปประมาณ 1 ใน 3 แต่ข้าพเจ้าก็ไม่แน่ใจว่าจะกลับไปประมาณ 1000 คน หรือ 5000 คน ในหนังสือพิมพ์ NNA (NEWS NET ASIA) ได้ลงผลการสำรวจในฉบับพิเศษ เรื่องวิกฤตการณ์การเงินในเอเชีย พูดยถึงการลดน้อยลงของคนญี่ปุ่นที่ทำงานใน ASEAN ดังตารางที่ 6 ต่อไป

ตารางที่ 6 แนวโน้มการปรับลดคนทำงานชาวญี่ปุ่นและชาวท้องถิ่นในแต่ละประเทศของอาเซียน

ข้อมูล: จากหนังสือพิมพ์ NEWS NET ASIA ฉบับเดือนกรกฎาคม 1998 เรื่อง "วิกฤตการณ์การเงินในเอเชีย"

การสำรวจการลดลงของพนักงานชาวญี่ปุ่นและคนท้องถิ่นในแต่ละประเทศ

1. (ประเทศอินโดนีเซีย)	ผู้ตอบ 180 บริษัท
ประเภทกิจการผู้ตอบ	อุตสาหกรรมโรงงาน 107 ราย การเงิน 12 ราย อสังหาริมทรัพย์, ก่อสร้าง 20 ราย ค้าปลีก 17 ราย บริการ 13 ราย อื่น ๆ 11 ราย
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนญี่ปุ่น	24 ราย (13.6%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทำงานสัญชาติท้องถิ่น	25 ราย (14.1%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทั้ง 2 ประเภท	19 ราย (10.7%)
จำนวนบริษัทที่ไม่ลดจำนวนคน	109 ราย (61.6%)
2. (ประเทศไทย)	ผู้ตอบ 278 บริษัท

ประเภทกิจการผู้ตอบ อุตสาหกรรมโรงงาน 182 ราย การเงิน 2 ราย อสังหาริมทรัพย์,
ก่อสร้าง 13 ราย ค้าปลีก 45 ราย บริการ 35 ราย อื่น ๆ 1 ราย

จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนญี่ปุ่น	25 ราย (9.1%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทำงานสัญชาติท้องถิ่น	38 ราย (13.8%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทั้ง 2 ประเภท	43 ราย (19.6%)
จำนวนบริษัทที่ไม่ลดจำนวนคน	170 ราย (61.6%)

3. (ประเทศมาเลเซีย) ผู้ตอบ 155 บริษัท

ประเภทกิจการผู้ตอบ อุตสาหกรรมโรงงาน 104 ราย การเงิน 4 ราย อสังหาริมทรัพย์, ก่อสร้าง 8 ราย
ค้าปลีก 15 ราย บริการ 23 ราย อื่น ๆ 0 ราย

จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนญี่ปุ่น	14 ราย (12.4%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทำงานสัญชาติท้องถิ่น	24 ราย (21.2%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทั้ง 2 ประเภท	16 ราย (14.2%)
จำนวนบริษัทที่ไม่ลดจำนวนคน	59 ราย (52.2%)

4. (ประเทศฟิลิปปินส์) ผู้ตอบ 111 บริษัท

ประเภทกิจการผู้ตอบ อุตสาหกรรมโรงงาน 45 ราย การเงิน 12 ราย อสังหาริมทรัพย์, ก่อสร้าง 4 ราย
ค้าปลีก 10 ราย บริการ 29 ราย อื่น ๆ 1 ราย

จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนญี่ปุ่น	10 ราย (9.9%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทำงานสัญชาติท้องถิ่น	14 ราย (13.9%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทั้ง 2 ประเภท	7 ราย (6.9%)
จำนวนบริษัทที่ไม่ลดจำนวนคน	70 ราย (69.3%)

5. (ประเทศสิงคโปร์) ผู้ตอบ 71 บริษัท

ประเภทกิจการผู้ตอบ อุตสาหกรรมโรงงาน 34 ราย การเงิน 3 ราย อสังหาริมทรัพย์, ก่อสร้าง 5 ราย
ค้าปลีก 6 ราย บริการ 16 ราย อื่น ๆ 7 ราย

จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนญี่ปุ่น	5 ราย (7.6%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทำงานสัญชาติท้องถิ่น	7 ราย (10.6%)
จำนวนบริษัทที่ลดจำนวนคนทั้ง 2 ประเภท	5 ราย (7.6%)
จำนวนบริษัทที่ไม่ลดจำนวนคน	49 ราย (74.2%)

ข้อมูลพิเศษ แนวโน้ม 2 ข้อที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ คือ การปรับลดพนักงาน และการปรับเงินเดือนของชาวญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศอาเซียน

ข้อมูลทัศนะของบริษัทญี่ปุ่นในการลดจำนวนคนญี่ปุ่นและปรับเงินเดือนภายหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ 1 ปี

1) บริษัทท่านจะปรับลดจำนวนพนักงานญี่ปุ่นหรือไม่?

คำตอบของบริษัทในประเทศ ส่องกง ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย

(1) ปรับลดแล้ว	37	ราย	(6.2%)
(2) มีแผนการจะปรับลด	60	ราย	(10.1%)
(3) กำลังพิจารณา	61	ราย	(10.3%)
(4) จะไม่ปรับลด	396	ราย	(66.8%)
(5) มีแผนการจะปรับเพิ่ม	39	ราย	(6.6%)

2) บริษัทท่านจะปรับเงินเดือนพนักงานญี่ปุ่นหรือไม่? จากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ (ไม่รวมฮ่องกง)

(1) ปรับไปแล้ว	55	ราย	(11.6%)
(2) ที่แผนการปรับ	63	ราย	(13.2%)
(3) กำลังพิจารณา	120	ราย	(25.2%)
(4) ไม่ปรับ	238	ราย	(50.0%)

ข้อมูลพิเศษทั้งสองนี้ ได้จากหนังสือพิมพ์ News Asia ซึ่งผู้เขียนได้ส่งจดหมายไปที่สำนักงาน ทั้งที่ญี่ปุ่นและกรุงเทพฯ รวมทั้งโทรศัพท์ไปด้วย ขออนุญาตนำข้อมูลมาใช้ แต่ไม่สามารถติดต่อได้ จึงใคร่จะขอภัยในการนำบางส่วนของบทความมามีได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการ

ข้อมูลบางประการเกี่ยวกับสังคมญี่ปุ่นในอาเซียนบางประเทศ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งย่านสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ

ข้าพเจ้าได้เข้าเยี่ยมมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ในย่านสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ

ญี่ปุ่นได้เข้ามาลงทุนในสาขาเครื่องใช้ไฟฟ้าในย่านสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ

- มาเลเซีย : ได้แก่ ยี่ห้อ SANYO, KENWOOD, MITSUMI
- สิงคโปร์ : ได้แก่ ASAHI, HITACHI, MATSUSHITA, FUJITSU, MITSUMI, MURATA, MITSUI-TECH
- อินโดนีเซีย (เกาะบาหลี) : ได้แก่ GIKEN ENGINEERING, SUMITOMO

บริษัทเครื่องยุโรป-อเมริกา ในปี 1998 มีปริมาณ 100 บริษัท บริษัทเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ได้มีการลงทุนในยะโฮร์ในมาเลเซีย และที่เกาะบาทัมในอินโดนีเซีย ติดตามการลงทุนของบริษัทรายใหญ่ในสิงคโปร์ จนเกิดเป็นย่านการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในบริเวณชายแดนสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ บุตรหลานชาวญี่ปุ่นในบริเวณนี้มีมากถึง 3000 คน ทำให้ขนาดของโรงเรียนคนญี่ปุ่นเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากที่สุดในโลก โรงเรียนได้สร้างขึ้นใน ปี 1998 ในบริเวณที่เห็นทัศนียภาพของช่องแคบยะโฮร์ และสิงคโปร์

บริเวณสามเหลี่ยมเศรษฐกิจที่กล่าวนี้ คือ ที่เป็นบริเวณช่องแคบมะละกา ที่ได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) แต่ก็ไม่สามารถร่วมใจกันทำให้สามเหลี่ยมเศรษฐกิจสัมฤทธิ์ผล เพราะมีปัญหาหลายอย่าง คือ ปัญหาทางศาสนา ปัญหาเชื้อชาติ ระหว่างคนจีนกับคนมุสลิมบุตรา รวมทั้งระหว่างเชื้อสายมาเลย์ด้วยกันเอง ข้าพเจ้าเองได้เดินทางสำรวจเกาะสุมาตรา ซึ่งขณะนั้นมีการสร้างเขื่อนของทะเลสาบโทบา ข้าพเจ้ารู้จักหญิงชาวอินโดนีเซียเชื้อสายจีนที่เดินทางออกจาก MEDAN ในช่วงปี 1980 เพราะเกิดการจลาจล จนบัดนี้ก็ยังไม่สามารถกลับประเทศได้ต้องอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ข้าพเจ้ายังพบลูกหลานชาวญี่ปุ่นที่ร่วมต่อสู้เพื่อเอกราชของอินโดนีเซีย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ยังไม่สามารถกลับญี่ปุ่นได้ ซึ่งเป็นเจ้าของร้านอาหารญี่ปุ่น และพบลูกหลานของทหารญี่ปุ่นที่เข้าร่วมต่อสู้กับฮอลันดา-อังกฤษ เพื่อเอกราชของอินโดนีเซียร่วมกับซูการ์โน ซึ่งทำงานในบริษัท อินโดนีเซีย-อาซาฮันอาอูมิ เป็นผู้นำทางแก่ข้าพเจ้า นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังได้พบกับลูกหลานคนญี่ปุ่นที่เป็นหญิงเจ้าของร้านอาหารญี่ปุ่น ซึ่งอยู่ในบริเวณท้องถิ่นที่มีภูเขาไฟที่มีลักษณะเหมือนภูเขาฟูจิ สถานที่แห่งนี้น่าท่องเที่ยวมาก

ในปีที่ 37 แห่งสมัยเมจิ (1904) มีการสร้างถนนในแถบภูเขา BAGUIO-BENGUIT ของฟิลิปปินส์โดยคนญี่ปุ่นจากโอกินาวาจำนวนมาก ปรากฏว่า เมื่อสร้างถนนเสร็จในปี 1907 คนญี่ปุ่นจากโอกินาวาไม่สามารถกลับไปยังโอกินาวาได้ จึงเข้าไปอาศัยอยู่ในบริเวณ DABAO - AGSAN ของมินดาเนา (MINDANAO) ปลูกมะพร้าวจนประสบความสำเร็จ คนญี่ปุ่นจากโอกินาวาอยู่อาศัยที่นั่นมีบุตรหลานมากจนกลายเป็นหมู่บ้าน คนญี่ปุ่นมีจำนวนถึง 18,000 คน ในปี 1939 เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จำนวนคนที่กลับประเทศญี่ปุ่นก็มีไม่น้อย ทำให้ในพื้นที่ 140,000 ถูกยึด ทั้งนี้เพราะเป็นการยากที่จะให้ผู้หญิงกับลูกหลานชาวญี่ปุ่น ทำการเพาะปลูกที่ดินต่อไปได้

วิกฤตการณ์การเงินกับเรื่องภายในของแต่ละประเทศของ ASEAN รวมทั้งเรื่องของคนญี่ปุ่นในประเทศนั้น ๆ

1) วิกฤตการณ์การเงินในประเทศไทย

ในเดือนสิงหาคม 1996 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้แก้ไขตัวเลขทางเศรษฐกิจ คือ อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ จากการประมาณการที่ 8.3% แก้ไขเป็น 7.8% สำหรับอัตราเงินเฟ้อ จาก 4.91% แก้ไขเป็น 5.5% สำหรับการขาดดุลการค้า จาก 308,000 ล้านบาท แก้ไขเป็น 366,000 ล้านบาท สาเหตุที่มีการแก้ไขตัวเลขเศรษฐกิจการขาดดุลการค้าอันเนื่องมาจากการตกต่ำของการส่งออก และการสูงขึ้นของอัตราค่าจ้าง ธนาคารแห่งประเทศไทยได้พยากรณ์ไว้ว่า ในครึ่งปีหลังของ 1996 ภาวะเศรษฐกิจของยุโรปจะเฟื่องฟูขึ้น ในขณะที่การส่งออกของไทยจะกระเตื้องขึ้น จากนโยบายการกระตุ้นการส่งออกของรัฐบาล แต่ปรากฏว่าภาวะการตกต่ำทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นได้เน้นนานออกไปผิดความคาดหมาย ข้อมูลจาก BOI ปรากฏว่าจำนวนกิจการลงทุนและจำนวนเงินการลงทุนของช่วงครึ่งแรกของปี 1996 ได้ลดต่ำกว่าช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า กล่าวคือ จำนวนกิจการลงทุนของครึ่งปีแรกปี 1996 เป็น 455 ราย (ช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้าเป็น 853 ราย) จำนวนเงินลงทุนเป็น 165,000 ล้านบาท (ช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้าเป็น 305,000 ล้านบาท หรือลดจากปีก่อนหน้า 42.02%) สาเหตุของการลดลงของจำนวนเงินลงทุนเพราะในช่วงครึ่งปีแรกของ 1995 เป็นการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ เช่น เหล็กกล้า บีโตรีเคมี เป็นจำนวนมาก ในขณะที่การลงทุนในช่วงเดียวกันของปี 1996 เป็นการลงทุนขนาดเล็ก

แม้ว่าผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาปฏิเสธข่าวการลดค่าเงินบาท แต่ปรากฏว่าปี 1996 ได้เริ่มมีข่าวลือของการลดค่าเงินบาท ปัญหา BBC เช่นกัน มีข่าวลือว่ามีนักการเมืองบางพรรคหลายคนเกี่ยวพันอยู่สภากลาง จนถูกนำเข้าที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ 18 กันยายน ข้อมูลจาก BOI บ่งชี้ว่าจำนวนการยื่นเสนอการลงทุนของปี 1996 ได้ลดลงจากปีที่แล้ว (ม.ค.-ก.ค.) 11.6% หรือเป็น 700 ราย สำหรับจำนวนการอนุมัติลงทุนได้ลดลงจากปีกลาย 17.5% หรือกลายเป็น 551 ราย จำนวนการลงทุนจากนอกประเทศที่สูงสุดได้แก่ ญี่ปุ่น เป็น 167 ราย จากยุโรปเป็น 74 ราย จากไต้หวันเป็น 49 ราย การลงทุนสูงสุดได้แก่โซนที่ 3 เป็น 474 ราย (70%) มีแนวโน้มว่าการลงทุนจะมากกระจุกตัวที่จังหวัดระยอง ปราจีนบุรี เป็นต้น เนื่องจากความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infra-structure) มีเพียงแต่นโยบายให้สิทธิพิเศษเท่านั้น แต่จากการสำรวจของผู้เขียนพบว่า ถนนสายหลักที่มุ่งเข้าสู่กัมพูชานั้น มีความสะดวกมาก นอกจากนี้ ถนนที่มุ่งเข้าสู่พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก มีความสะดวกอย่างมากทั้ง ๆ ที่อยู่ในโซนที่ 3

ในการประชุมรัฐสภา เมื่อ 18 กันยายน 1996 ปรากฏว่า นายกรัฐมนตรีบริหารได้ลาออกและยุบสภา ในวันที่ 27 กันยายน ของปีเดียวกันความปั่นป่วนทางการเงินทำให้ประชาชนเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อการเงินตัวของเศรษฐกิจ ผู้คนเกิดความต้องการรัฐมนตรีที่มีความรอบรู้ทางด้านเศรษฐกิจเพื่อทำการปฏิรูปเศรษฐกิจ ในวันที่ 31 ตุลาคม ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศว่า การขาดดุลการค้า (ช่วงมกราคม ถึงสิงหาคม 1996) จะประมาณ 270,400 ล้านบาท ซึ่งยังคงเป็นสถานการณ์ที่ย่ำแย่อุตสาหกรรมส่งออกของไทยต้องประสบปัญหาการกีดกันทางการค้า เช่น การเกิดขึ้นของกลุ่มเศรษฐกิจ

เช่น NAFTA ปัญหาการถดถอยของกำลังการแข่งขันอันเนื่องมาจากการค่าแรงงานที่สูงขึ้น (เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ) รวมทั้งปัญหาด้านเงินเยนตกต่ำ แต่การส่งออกสินค้าประเภทคอมพิวเตอร์ และ IC ต่าง ๆ นั้นสูงขึ้น จนหวังว่าจะได้เป็นปัจจัยในการดึงดูดการลงทุนให้สูงขึ้น ในปี 1997 ตัวเลขการส่งออก ตั้งแต่มกราคม จนถึงสิงหาคม ในปี 1997 เป็น 115,600 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าปีที่แล้วในช่วงเดียวกันถึง 36% แต่ในปี 1997 นี้ ตลาดหุ้นอยู่ในภาวะตกต่ำและการลงทุนในกิจการอสังหาริมทรัพย์แบบเกินตัวทำให้บริษัทหลักทรัพย์ขนาดกลาง-เล็ก มีความเสี่ยงสูง ธนาคารแห่งประเทศไทยมีที่ท่าจะเพิ่มเงินลงไปในตลาด เพื่อรักษาสภาพคล่อง แต่ปัจจัยความไม่มั่นคงยังคงมีต่อไป จนเป็นที่คาดการณ์ว่าอัตราดอกเบี้ยคงจะผันผวนต่อไปอีก ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 1996 ม.ร.ว.จตุรมงคล โสณกุล ปลัดกระทรวงการคลังได้ชี้ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราทำให้เกิดการขายเงินบาทอย่างมาก และอัตราดอกเบี้ยธนาคาร พุ่งสู่ 13% สำหรับสถานการณ์ทางการเมืองนั้นปรากฏว่ามีการต่อสู้อย่างหนักระหว่างพรรคความหวังใหม่กับพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อเข้าสู่การเลือกตั้งในวันที่ 17 พฤศจิกายน ในขณะที่ประเทศไทยอยู่ในภาวะการตกต่ำในทางเศรษฐกิจ เกิดการขาดดุลการค้า จะต้องแก้ปัญหาต่าง ๆ รัฐบาลได้ตั้งความหวังว่าจะดำเนินโครงการเศรษฐกิจใหม่ ๆ อีกทั้งปฏิรูปและดำเนินนโยบายใหม่ ๆ ทางเศรษฐกิจ ในปลายปี 1996 เงินดอลลาร์มีแนวโน้มสูงเมื่อเทียบกับเงินสกุลหลัก มีการคาดกันว่าเงินบาทจะมีแนวโน้มลดลงไปเรื่อย ๆ และยังมีข่าวว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะพิจารณาเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ดอลลาร์/บาทใหม่ ทำให้การคาดการณ์มีพลังกดดันให้มีการขายเงินบาทมากขึ้น ในวันที่ 1 ธันวาคม 1996 รัฐบาลชวลิต (หัวหน้าพรรคความหวังใหม่) ได้คะแนนสูงกว่าพรรคประชาธิปัตย์ 2 เสียง จึงรวบรวมพรรค 6 พรรคตั้งรัฐบาลขึ้น นายกรัฐมนตรีชวลิตได้ประกาศว่า “จะฟื้นฟูเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนต่างชาติ” กระทรวงพาณิชย์ได้เปิดเผยในวันที่ 28 พฤศจิกายน ว่าการส่งออกในปีเดียวกันคือเดือนมกราคม ถึงกันยายน เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วในช่วงเดียวกันอยู่ 1.6% จนเป็น 1,049,300 ล้านบาท ในขณะที่เดียวกันการนำเข้าในช่วงเวลาเดียวกันได้เพิ่ม 7.6% เป็น 1,391,500 ล้านบาท กล่าวคือ เกิดการขาดดุลการค้า 341,600 ล้านบาท (คือ ขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว ช่วงเวลาเดียวกันถึง 31.3%) รายละเอียดการส่งออกในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นดังต่อไปนี้ คือ สินค้าเน้นแรงงาน (ได้แก่ สิ่งทอ ลดลง 21.9% เป็น 60,100 ล้านบาท) รองเท้า (ลดลง 40.9% เป็น 24,700 ล้านบาท) สำหรับการส่งออกกุ้ง (ลดลง 17.8% เป็น 30,200 ล้านบาท) ในขณะเดียวกันคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ (เพิ่มขึ้น 31.3% เป็น 122,000 ล้านบาท) แสดงว่า “ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนโครงสร้างอุตสาหกรรม” และเพื่อปรับปรุงภาวะขาดดุลการค้า จำเป็นต้องพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นเทคโนโลยีและปรับปรุงลักษณะอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงต่อการนำเข้าสินค้าทุนและการนำเข้าชิ้นส่วน เครื่องไฟฟ้าและเครื่องกล (ซึ่งมีปริมาณระหว่าง มกราคม-กันยายน ปีนี้ เป็น 350,000 ล้านบาท) ข้อมูลจาก BOI ได้แสดงให้เห็นว่าจำนวนคงที่และจำนวนเงินลงทุนของการส่งเสริมการลงทุน

ได้ลดลงจากปีที่แล้ว แต่จำนวนกรณีของการเริ่มดำเนินกิจการเป็น 517 กิจการซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว 259 กิจการ จะเห็นได้ว่าการลงทุนใหม่ๆ มีแนวโน้มลดลง จากการพิจารณาแนวโน้มสภาพเศรษฐกิจ ปรากฏว่าแนวโน้มการลงทุนและสภาพการเมืองที่ผ่านมา เห็นได้ชัดว่าประเทศไทยกำลังเปลี่ยน โครงสร้างอุตสาหกรรมจากแบบเน้นแรงงาน ไปสู่แบบเน้นเทคโนโลยี แต่ในขณะเดียวกันนี้ประเทศไทย กำลังอยู่ในช่วงการเมืองที่ระส่ำระสาย (อ้างอิงจากเอกสาร "สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทย" ธนาคาร ชากูระ SBCS)

2) เรื่องราวของสิงคโปร์และมาเลเซีย

"การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรม" ของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของเอเชีย (ASIA NIES) ได้เกิดที่สิงคโปร์เป็นแห่งแรก โดยย้ายฐานอุตสาหกรรมเน้นแรงงานไปยังมาเลเซีย และ อินโดนีเซีย ในปี 1994 สิงคโปร์ ได้ออกนโยบาย "แผน M2000" ซึ่งแผนนี้มีเป้าหมายระดับสัดส่วน ของผลผลิตอุตสาหกรรมโรงงาน ต่อ GDP รวมให้เป็น 25% และส่งเสริมอุตสาหกรรมไฮเทค (HI-TECH) 7 ประเภทอันได้แก่ เหมือง น้ำมัน ยา เวชภัณฑ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ วิศวกรรม การบิน อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องกลละเอียด แม้ว่าสิงคโปร์จะเป็นหนึ่งในมังกรแห่งกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม ใหม่ของเอเชีย (ASIA NIES) ก็ตาม ก็ไม่สามารถทำตามแผนการเติบโตของเศรษฐกิจ ในช่วง 3 เดือน แรกของปี 1996 อยู่ในระดับสูงถึง 11.5% แต่หลังจากนั้นปรากฏว่าเกิดภาวะไม่เพียงพอจนทำให้การ เติบโตรวมของปี 1996 ลดจากปีกลายระดับ 8.7% มาเป็น 7.0% สาเหตุหลักคือ อุตสาหกรรมไฟฟ้า คอมพิวเตอร์อยู่ในภาวะไม่เพียงพอ จนกระทั่งช่วงที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน) ของปี 1997 เริ่มปรากฏการ พ้นตัวของการผลิตและการส่งออก ในช่วงที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม) ของปี 1996 นั้น ดัชนีการผลิตของ อุตสาหกรรมโรงงาน และการส่งออกทางสินค้าที่ไม่ใช่น้ำมันมีอัตราเติบโตเป็นลบ แต่ในเมษายน ปี 1997 ทั้งสองกลุ่มนี้ได้กลายเป็นบวก ในปี 1997 อัตราเติบโตของครึ่งปีแรกเป็น 5.9% แต่จากการ เปลี่ยนระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราของไทยเป็นแบบลอยตัวค่าเงินของอาเซียน (ASEAN) ได้รับการ กระทบกระเทือนอยู่บ้าง ได้รับผลกระทบน้อยกว่าประเทศอื่น

(อ้างอิงจากหนังสือ "การคาดการณ์ ปี 1998 เอเชีย" สำนักพิมพ์ DIAMOND สถาบันวิจัย MITSUBISHI หน้า 156,157)

ผู้เขียนมีเพื่อนคนไทยที่เป็นนักเรียนเก่าญี่ปุ่นมากที่สุด เพื่อนมาเลเซียมีมากเป็นอันดับรองลง มา ในปี 1982 ผู้เขียนได้ไปท่องเที่ยวในปีนัง - กัวลาลัมเปอร์ - มะลัคกา ในปี 1996 กุมภาพันธ์- กรกฎาคม ในปี 1997 กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม ในปี 1998 กุมภาพันธ์ ได้ท่องเที่ยว ณ มาเลเซีย ผู้เขียนคิดจะท่องเที่ยวไปให้ทั่วประเทศมาเลเซีย รวมทั้งรัฐซาบา ซาลาวัก และประเทศบรูไน เพื่อศึกษา สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ อุตสาหกรรม เศรษฐกิจ และบริษัทญี่ปุ่น ช่วงที่ผู้เขียนได้เข้าเยี่ยมชม มหาวิทยาลัยมาลายา ผู้เขียนได้รับทราบถึงนโยบาย "มองตะวันออก" ของนายกรัฐมนตรีมหาเธร์ แห่ง

มาเลเซีย ซึ่งต้องการสร้างให้มาเลเซียเป็นมังกรตัวที่ 5 ในปี 1985 ได้เกิดภาวะตลาดผลิตผลการเกษตร ตกต่ำ พร้อม ๆ กับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจติดลบ มาเลเซียยอมรับเอา นโยบาย “มองตะวันออก” อย่างเต็มที่ บรรดาผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ได้เข้าลงทุนใน มาเลเซีย นอกจากผู้ประกอบการเครื่องใช้ไฟฟ้ารายใหญ่แล้ว บรรดาผู้ผลิตชิ้นส่วนยังได้เข้าไปลงทุนใน มาเลเซียด้วย ในกุมภาพันธ์-พฤษภาคม 1997 ผู้เขียนได้ทำการสำรวจ “วงการค้าปลีก” ของมาเลเซีย ปรากฏว่า ขณะนั้นเกิดปัญหาทางการเมือง มีข่าวการเดินขบวนภายในกรุงกัวลาลัมเปอร์ (KL) มีจลาจล เกิดขึ้นแถบใจกลางเมือง คือ PUDURAYA ปรากฏว่าในบริเวณสถานีรถไฟโดยสาร ตู้โทรศัพท์ ถูกทำลาย เสียหาย และมีคนข้างถนนที่พยายามแกะเอาเหรียญเงินจากโทรศัพท์ที่พังเหล่านั้นโดยไม่มีใคร ห้ามปราม สำหรับห้างเยฮันของญี่ปุ่นได้เข้ามาตั้งสาขาในมาเลเซียตั้งแต่ปี 1987 ปรากฏว่าในขณะนั้น เป็นห้างสรรพสินค้าที่ใหญ่ที่สุดโดยนายกรัฐมนตรีมหาเธร์ได้เป็นผู้ทำพิธีเปิด แต่การเข้าเยี่ยมห้างนี้ของ ข้าพเจ้าปรากฏว่า ผู้จัดการชาวญี่ปุ่นไม่อยู่ และไม่สามารถหาข้อมูลที่เพียงพอได้จากพนักงานฝ่าย โฆษณา ห้างสรรพสินค้าญี่ปุ่นที่เข้าไปลงทุนในมาเลเซียมักจะตามไปกับการเข้าไปของบริษัทญี่ปุ่นใน ประเทศมาเลเซีย จนทำให้ห้างสรรพสินค้าญี่ปุ่นเกิดอุปทานเกินตัว ข้าพเจ้าได้เข้าเยี่ยมชม ห้างสรรพสินค้าไซโก้ และอิเซตัน ส่วนไซโก้เปิดเป็นห้างสรรพสินค้าในปี 1993 ปรากฏว่าสามารถเรียก ลูกค้าชาวจีนได้มาก จนกระทั่งยอดขายสูงขึ้นเรื่อย ๆ ข้อมูลที่ได้จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายโฆษณาคนญี่ปุ่นคือ ในปี 1985 กัวลาลัมเปอร์ (KL) - ปีนัง - ยะโฮร์บาฮารู (JB) มีศูนย์สรรพสินค้ารวมพื้นที่ได้ 150,000 ตารางเมตร หรือเทียบกับประชากรคนละ 0.14 ตารางเมตร ในปี 1995 พื้นที่ได้กลายเป็น 860,000 ตารางเมตร หรือเทียบกับ ประชากรคนละ 0.6 ตารางเมตร เมื่อรวมกับห้างสรรพสินค้าที่กำลังก่อสร้าง หรือมีแผนการก่อสร้างคาดว่าจะเสร็จในปี 2000 จะมีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,400,000 ตารางเมตร ซึ่งคาดว่า ประชากรจะเพิ่มจาก ปี 1995 ถึง 800,000 คน ดังนั้น พื้นที่ต่อประชากร 1 คน ในปี 2000 จะเป็น 1 ตารางเมตร ซึ่งแน่นอนว่าจะอยู่ในภาวะอุปทานเกินตัว ซึ่งแนวโน้มในสิงคโปร์ก็จะเป็นเช่นเดียวกัน จาก การลดค่าเงินบาทในวันที่ 2 กรกฎาคม 1997 ทำให้เงินมาเลเซียที่อยู่ในระดับ 2.5 M\$ ต่อ 1 US\$ มา นาน 3 เดือน ได้ลดลงเป็น 3.1 M\$ นายกรัฐมนตรีมาเลเซียโจมตีว่าเป็นแผนการของอเมริกาและเป็น แผนการโจมตีของนายจอร์จ โซรอส ซึ่งเป็นนักลงทุนจาก Hedge Fund มาเลเซียไม่ทำการกู้เงินจาก IMF แต่รับการช่วยเหลือทางการเงินจากญี่ปุ่น สำหรับประเทศไทยนั้นนายเกษวนได้รับคำเชิญจาก ประธานาธิบดีคลินตัน ให้เดินทางเยี่ยมเยียนสหรัฐฯ ในมีนาคม 1998 ด้วยการรับคำสนับสนุนจาก IMF และพื้นที่สัมพันธ์กับโซรอส? มีข่าวลือว่าโซรอสได้เข้าร่วมในการประชุมทางวิชาการด้วย สำหรับนายกฯ มหาเธร์ ประสบกับปัญหาความโด่งดังของศัตรูทางการเมืองกับนายอัลวาร์ นอกจากนี้มาเลเซียยัง ประสบภาวะแรงงานไม่พอเพียง จนต้องอนุญาตแรงงานอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย เข้าไปทำงาน ความคล้ายของมาเลเซียกับญี่ปุ่น คือ คนมาเลเซีย ไม่นิยมทำงานเหนื่อยแรง สกปรก และอันตราย

(ซึ่งเรียกเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า 3K คือ Kitsui, Kitanai และ Kiken) จึงต้องจ้างแรงงานจากบังคลาเทศ เพื่อทำงานจำพวกนี้เช่นเดียวกับประเทศไทย มาเลเซีย ก็ประสบกับปัญหาสังหาริมทรัพย์ ปัญหาสถาบันการเงิน และปัญหาหนี้เสีย ข้าพเจ้าได้อ่านข่าวในหนังสือพิมพ์ในขณะที่ไปมาเลเซีย ในกุมภาพันธ์ 1998 ว่า พนักงานระดับกลางของธุรกิจสังหาริมทรัพย์ถูกตัดเงินเดือนไปถึง 30-50% อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงถึง 15% ข้าพเจ้าได้ไปเยี่ยมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของคาบสมุทรมมาเลเซีย คือ เมือง"ควานตัน" ซึ่งเคยรุ่งเรืองด้วยเหมืองแร่ดีบุกมาก่อน ในบริเวณนอกเมืองเป็นที่ก่อสร้างแหล่งที่อยู่อาศัยและเป็นโรงงานขึ้นส่วนไฟฟ้า แต่ปรากฏว่าแทบไม่เห็นผู้คนเลย ดังนั้นสิ่งที่ควรกระทำต่อไปตามความคิดของผู้เชี่ยวชาญ คือ การลดการขาดดุลการค้าให้เกิดเสถียรภาพ แต่สาเหตุหลักของการขาดดุลการค้า คือ การเกิดโรงงานการผลิตมากขึ้นอย่างรวดเร็วเกินไป จนกระทั่งเกิดอุปสงค์ต่อชิ้นส่วนสินค้าทุนนำเข้าอย่างมาก ดังนั้น วิธีแก้ไขคือ การสร้างอุตสาหกรรมชิ้นส่วนขึ้นภายในประเทศมาเลเซียต่อไป (อ้างอิงจากหนังสือ "การคาดการณ์ปี 1998" เอเชียนสำนักพิมพ์ Diamond สถาบันวิจัย Mitsubishi หน้า 173)

3) เรื่องราวของฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์การแลกเปลี่ยนเงินตราจากไทย ทำให้ค่าเงินเปโซซึ่งผูกติดกับดอลลาร์สหรัฐ มีการเปลี่ยนแปลงมากเป็นที่ 2 รองจากเงินบาท โดยลดจากอัตรา 26.37 เปโซต่อ 1 ดอลลาร์ในวันที่ 1 กรกฎาคม 1997 มาเป็น 29.94 เปโซ ต่อ 1 ดอลลาร์ ในวันที่ 11 เดือนเดียวกัน ในขณะที่ 20 ตุลาคม 1997 ปรากฏว่ากลายเป็น 33.52 เปโซต่อ 1 ดอลลาร์ ในช่วงกลางเดือนตุลาคม ปรากฏว่าเป้าหมายอัตราดอกเบี้ยโตทางเศรษฐกิจถูกปรับจาก 7-8% มาสู่ 5-6% โดยต่ำกว่า อัตราดอกเบี้ยโตทางเศรษฐกิจปีกลายเป็น 6.8%

ผู้เขียนได้เยี่ยมประเทศไทยฟิลิปปินส์ครั้งแรกในปี 1982 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการพบก๊าชธรรมชาติในอ่าวไทยโดยผู้เขียนเข้าชมการก่อสร้างท่อส่งก๊าซที่อ่าวไทย ก่อนเดินทางไปฟิลิปปินส์ ผู้เขียนได้เข้าพบ Dr. DATUWIN รองประธานบริษัทไฟฟ้าแห่งชาติฟิลิปปินส์ที่เมืองเคซอน ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ด้วย และได้ซักถามถึงสถานีไฟฟ้าความร้อนใต้ดิน หลังจากนั้นได้เข้าชมสถานีสังเกตแผ่นดินไหวใกล้ภูเขาไฟทาร์ โดยข้าพเจ้าได้ลงไปลองภูเขาไฟร่วมการปฏิบัติการทดลอง และไม่ได้สังเกตว่าภูเขาไฟปีนั้นจีโอบีร์ อาจจะเกิดระเบิด

ตั้งแต่ปี 1986 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน เกือบแทบทุกปีที่ผู้เขียนได้นำผลการสำรวจ "เอเชียตะวันออกเฉียงใต้" มาบรรยายในสมาคมภูมิศาสตร์แห่งญี่ปุ่น เช่น เดือนเมษายน 1986 ได้รายงานเรื่อง "ปัญหาไฟฟ้าและพลังงานของฟิลิปปินส์และไทย" เดือนเมษายน 1988 เรื่อง "การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในเกาะเลเทอร์ (LIDE) และความเห็นบางประการ" เดือนเมษายน 1992 เรื่อง "การพัฒนาเศรษฐกิจไทย และการเข้ามาของบริษัทญี่ปุ่นในช่วง 1980-1990"

ในประเทศฟิลิปปินส์ ข้าพเจ้าได้เดินทางสำรวจ ณ จุดเหนือสุดของเกาะลูซอน (LUZON) จนถึง
ใต้สุด, เกาะ SAMAR, เกาะ LEYTE, เกาะ KAMIGUIN, เกาะ SURIGAO-MINDANAO, เกาะSAMAL,
เกาะ BASILAN โดยสำรวจในช่วง 1980 จนถึงปัจจุบัน การทำสงครามของขบวนการปลดปล่อยโมโร
(MNLF) ทำให้การพัฒนาของเกาะมินดาเนาต้องล่าช้าออกไป ขณะที่ผู้เขียนเดินทางอยู่นั้นมีการโจมตีกัน
กันว่า บริเวณใกล้ทะเลสาบปลานาโอ สถานีไฟฟ้าเขื่อนแม่น้ำ โรงงานผลิตเหล็กแห่งอิริกัน และ
มหาวิทยาลัยมินดาเนา เป็นแหล่งอันตราย แต่เป็นเพราะข้าพเจ้าจ้างคนขับแท็กซี่ที่เป็นคนมุสลิม จึงได้
รับการต้อนรับเป็นอย่างดีในทุกแห่งที่ไป ผู้อำนวยการห้องสมุดแห่งมหาวิทยาลัยมินดาเนา ดร.ชาวีร์ร์ ก็
ได้ให้การต้อนรับข้าพเจ้าเป็นอย่างดี และเขียนข้อความภาษาอารบิกให้ข้าพเจ้า เพื่อความปลอดภัยใน
การเดินทางโดยยื่นให้คนขับรถรับไว้ ดร.ชาวีร์ร์เป็นผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งที่นั่นได้กล่าวแก่ข้าพเจ้าว่า
“อยากให้คนญี่ปุ่นมาที่นี้มากยิ่งขึ้น และดูสภาพที่แท้จริงของที่นี่” ที่เมืองนี้ชาวมุสลิมมีอิทธิพลในบริเวณ
ศูนย์กลางธุรกิจการเกษตร และเมือง ZAMBOANGA ซึ่งเป็นเมืองมุสลิม จะอยู่ริมทะเล ส่วนชาวคริสต์
จะมีอิทธิพลอยู่บริเวณแถบคาบสมุทร ขบวนการโมโร (MNLF) จะมีอิทธิพลบริเวณภูเขา ที่กล่าวมานี้
เป็นการแบ่งเขตตามความเชื่อของผู้เขียน ในช่วงที่ข้าพเจ้าเดินทางนั้น ถือว่าบริเวณภูเขาอาโปร์และหมู่
เกาะ JOLO เป็นแหล่งอันตรายและคนนอกไม่อนุญาตให้เข้าไป แต่ปัจจุบันเข้าใจว่ากรุปทัวร์สามารถ
เข้าไปได้แล้ว เพื่อนข้าพเจ้าคนหนึ่งปัจจุบันเป็นผู้ดูแลบริษัทที่ปรึกษา ณ บริเวณเกาะเซบู และเป็นที่
ปรึกษาของสมาคมคนญี่ปุ่น ส่วน MR. A. KUBOTA ขณะนั้นเป็นผู้ดำเนินกิจการการประมง ณ บริเวณ
หมู่เกาะ JOLO ได้เล่าว่า เคยประสบกับเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง คือ เมื่อการเจรจาระหว่างขบวนการโมโร
(MNLF) กับรัฐบาลไม่เป็นผล พนักงานของเขาได้กลายเป็นผู้ก่อการร้าย และไล่ฆ่าเขาจนถึงสนามบิน
จนเกือบเอาชีวิตไม่รอด ในปี 1998 เกิดการจลาจลในจาร์กาต้า เมื่อใดที่ข้าพเจ้าฟังเรื่องน่ากลัว
เกี่ยวกับการจลาจลจากเพื่อนชาวญี่ปุ่น ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงใบหน้าของ MR. K. KUBOTA ทุกครั้ง ใน
ขณะที่ข้าพเจ้าเดินทางไปเยือนฟิลิปปินส์ ประธานาธิบดีมากอสยังเป็นผู้นำอยู่ ข้าพเจ้าได้เดินทางไปดู
โรงงาน คาร์การ์ยั้ง เค โอโร ที่เกาะมินดาเนา โดยได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัทผลิตเหล็ก KAWASAKI
แต่ปรากฏว่ามีการสไตรค์ของคนงาน มีการหันกระบอกปืนไปมาบ้าง ยิงปืนขึ้นฟ้าบ้าง ทั้ง ๆ ที่เป็น
กระสุนปลอม และมีการเล่นดนตรี กีตาร์ ซึ่งเป็นภาพสไตรค์ที่ไม่สามารถพบได้ในประเทศญี่ปุ่น ภายใน
ตึกนั่นเองจะมีเจ้าหน้าที่บริษัทระดับสูงชาวญี่ปุ่นอยู่ โดยมีการส่งอาหารด้วยเฮลิคอปเตอร์ ซึ่งเขาเล่า
นั้นได้ติดต่อข้าพเจ้าที่โรงแรม เจ้าหน้าที่ชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งได้พาข้าพเจ้าชมสวนเกษตรขนาดใหญ่ เดรู
มอนเต้ ซึ่งข้าพเจ้าแปลกประหลาดใจกับความใหญ่โตของสวนเกษตรนี้ ภายในสวนเกษตรแห่งนี้มีทั้ง
สถานพยาบาล โบสถ์ ตลาด โรงงาน ที่อยู่อาศัย โรงเรียน สนามกอล์ฟ ก่อนการเข้าชมโรงงานผลิตเหล็ก
KAWASAKI ข้าพเจ้าได้เข้าเยี่ยมชมซากโรงงานที่ย้ายออกไป คือ ที่มาคูดัน เกาะเซบู ภายในเกาะเซบูเอง
ข้าพเจ้าได้เยี่ยมชมซากโรงงานผลิตซีอิ๊วญี่ปุ่นที่ได้ย้ายออกไป อันเนื่องด้วยการสไตรค์ของคนงาน

สาเหตุการย้ายออกไป คือ การขัดแย้งของผู้บริหารกับสหภาพ จนกระทั่งเกิดการลั่นปืน ช่วงนั้นเป็นช่วงวิกฤตปลายยุคสมัยของมากอส หลังจากที่ข้าพเจ้าได้เข้าชมสถานีไฟฟ้าความร้อนใต้ดินแห่งเกาะเลเทอร์ก็ได้เข้าชมโรงงานน้ำตาล และดูซากโรงงาน ผลิตสารเคมีของญี่ปุ่นที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

โรงงานนี้ได้นำน้ำตาลจากโรงงานมาผลิตเป็นผงชูรส ผู้จัดการชาวญี่ปุ่นเล่าว่า “จะอยู่ที่นี้จนตลอดชีวิต” ให้นบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนประถมด้วยกันกับคนท้องถิ่น ตัวเองและภรรยาที่ใช้ชีวิตด้วยกันกับคนท้องถิ่นเฉกเช่นเดียวกับคนท้องถิ่น น่าเสียดายที่ท่อส่งน้ำตาลจากโรงงานน้ำตาลมายังโรงงานผลิตผงชูรสนี้ทำงานขัดข้องทำให้คนท้องถิ่นเกิดความไม่พอใจ ถึงต้องย้ายออกไป ในขณะนั้นเป็นช่วงปลายยุคสมัยมากอส มีขบวนการคอมมิวนิสต์ หรือ NEW PEOPLE ARMY (NPA) มีการเคลื่อนไหวมากเพราะขบวนการนี้เติบโตมาจากขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในนิคมอุตสาหกรรมบาธาน มีสถานพยาบาล โรงเรียนต่าง ๆ อย่างโอ่งโง แต่เนื่องจากว่าบริเวณนี้อยู่ภายใต้อำนาจของ NPA ทำให้ผู้คนไม่กล้ามาลงทุนมากเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่เป็นพื้นที่อยู่ใกล้ท่าเรือ สหรัฐเป็นพันธมิตรเก่าแก่ของฟิลิปปินส์ เป็นประเทศที่ลงทุนมากเป็นอันดับหนึ่งในฟิลิปปินส์ และเป็นผู้นำเข้าชิ้นส่วน ไฮเทครายใหญ่ สถานการณ์ของวงการอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของสหรัฐฯ ส่งผลกระทบต่อการลงทุนของฟิลิปปินส์อย่างมาก นอกจากนี้สหรัฐฯ ซึ่งเป็นประเทศลงทุนรายใหญ่ที่สุดที่สามารถส่งผลกระทบต่อการลงทุนที่ส่วนตัวทางเศรษฐกิจฟิลิปปินส์รองลงไป ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่กระตือรือร้นในการลงทุนในเขตนิคมอุตสาหกรรมส่งออก หรือECO-ZONE อย่างมาก ดังนั้นภายหลังจากวิกฤตการณ์เปโซ ของฟิลิปปินส์ การไหลเข้ามาของการลงทุนของสหรัฐฯ และญี่ปุ่นจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้เศรษฐกิจฟิลิปปินส์ฟื้นตัว (อ้างอิงจากหนังสือ “การคาดการณ์ ปี 1998 - เอเชีย” สำนักพิมพ์ DIAMOND, สถาบันวิจัย Mitsubishi หน้า178)

“คลื่นลูกที่ 3” ของการเข้ามาเอเชียของญี่ปุ่นตั้งแต่ 1994 เป็นต้นมานั้น ในกรณีฟิลิปปินส์มักจะมีศูนย์กลางอยู่ที่ บริเวณรอบอ่าวมานิลา ซึ่งห่างจากกรุงมานิลา 3-40 ก.ม. ซึ่งอยู่ใกล้บริเวณที่ตั้งของบาธานก๊าซ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ณ นิคมอุตสาหกรรม CAVITE (EPZ) ซึ่งเป็นนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการรองรับโรงงานจากญี่ปุ่นโดยเฉพาะ และมีบริษัทญี่ปุ่นมาลงทุนเป็นจำนวนมากที่สุด นอกจากนี้ บริเวณข้างทางหลวงหมายเลข 1 ที่ไปทางใต้ของมานิลา, TECHNOPARK BINAN LAGUNA SEPZ แห่งรัฐลากูน่า SUBIC BAY FREE PORT ZONE (OLONGAPO CITY) ซึ่งเดิมเคยเป็นฐานทัพเรือสมัยสงครามเวียดนาม นิคมนี้อยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือ ของ MANILA และ CLARK SPECIAL ECONOMIC ZONE (CSEZ) เกิดขึ้นเมื่อ 15 มิถุนายน 1991 จากเดิมที่เป็นฐานทัพของสหรัฐฯ ซึ่งถูกภูเขาไฟปินันจี้โบร์ ระเบิดจนทับถมฐานทัพเดิม แต่ปัจจุบันสถานที่พักทหาร โรงแรม สนามกอล์ฟ และโรงพยาบาลต่าง ๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นนิคมอุตสาหกรรม เพื่อนชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งของข้าพเจ้าที่เป็นเจ้าของร้านอาหารในมานิลา ได้ซื้อตึกพร้อมที่ดินเพื่อตั้งสาขาที่ 2 ที่บริเวณนี้เรียบร้อยแล้ว ในเมษายน

1996 บริษัท YOKOHAMA GOMU ได้เข้ามาตั้งโรงงานที่ CSEZ แห่งนี้ และได้เริ่มการผลิตเรียบร้อยแล้ว สิ่งที่เป็นปัญหาดังแต่สมัยประธานาธิบดีรามอส จนถึงปัจจุบัน คือ การพัฒนารัฐศรัการที่ยัง ซึ่งอยู่เหนือสุดของประเทศกับเกาะมินดาเนา ซึ่งอยู่ใต้สุดของประเทศ รัฐศรัการยังสามารถเดินเรือติดต่อกับได้ทุกวันและส่งออกได้ โดยใช้เวลาเพียง 1 ชั่วโมง 30 นาที และใช้เวลา 3 ชั่วโมงก็ถึงกรุงโตเกียวได้ CAGAYAN ECONOMIC ZONE AUTHORITY (CEZA) มีแผนการตั้งสถานีไฟฟ้า 2 MW บนทะเล มีการจัดตั้งท่าเรือน้ำลึก การจัดตั้งสนามบิน ซึ่งเป็นความฝันที่กลายเป็นจริงได้ของผู้ว่าการ CEZA นายเรอเอสร์ ซึ่งเขาได้ประกาศว่าจะสร้างแหล่งเลี้ยงไก่ หมู วัว ปลูกผักผลไม้ และธุรกิจเกษตรอื่น ๆ ให้ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว และพร้อมที่จะส่งอาหารไปยังเกาะฮ่องกง ได้ทุกวันและญี่ปุ่น สำหรับเมืองคาบาว ซึ่งอยู่ใต้สุดของเกาะมินดาเนาก่อนหน้าการถอนตัวของญี่ปุ่น เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง เคยมีประชาชนอาศัยอยู่ 10,000 คน เคยเป็นเมืองของชาวคริสต์ แต่ในบริเวณชายทะเลจะมีมุสลิมชาวบาโยร์ อาศัยอยู่ สำหรับชาวเมืองเชื้อสายญี่ปุ่นได้เปลี่ยนไร่สับปะรดเป็นไร่ปอมานิลา และส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นจนประสบความสำเร็จ ในช่วงปี 1980-3 ที่เมืองคาบาวกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอ่อนกำลังลง ทำให้มีการโค่นไม้เป็นจำนวนมากโดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าที่ดินใหญ่ ทางตะวันตกของคาบาว มีการส่งไม้ออกจากท่าเรือ ซึ่งต่อไปจะถูกทำเป็นแผ่นไม้หรือแผ่นวีเนียร์ส่งออกไปยังได้ทุกวัน เกาหลีและญี่ปุ่น จากจุดปลายสุดของคาบาวเราสามารถมองเห็นเกาะซามารู เกาะแห่งนี้เองปัจจุบันกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จุดมีเรือมุสลิมสี่สรววยงามและเรือท่องเที่ยวเข้ามาชม ภายในเกาะมีโรงแรมที่สร้างด้วยไม้ ปัจจุบันบริษัทเอคาลันของมาเลเซีย กำลังพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอยู่ ข้าพเจ้าได้เข้าพักในโรงแรมริมทะเลทรายสีขาว เดินทางไปขอบปั้งไปที่ศูนย์สรรพสินค้าขนาดใหญ่ ชื่อเบียร์ของบริษัทซานมิเกลล์ ซึ่งผลิตจากโรงงานในคาบาวโดยเงินลงทุน 1,500 ล้านเปโซ ทางตะวันตกของเมืองคาบาวซึ่งเป็นเมืองสุดเขตตะวันตกของเกาะมินดาเนา เป็นเขตวัฒนธรรมอิสลามมีชื่อเมืองว่า ซานโบอันการ์ ในการเข้าออกห้างสรรพสินค้าเมืองคาบาวทุกคนจะต้องถูกตรวจเช็คตามร่างกาย เพื่อหาของที่ติดตัวมา ซึ่งสร้างความน่าแปลกใจ ส่วนหมู่เกาะ JOLO นั้นเป็นที่กล่าวขานว่าไม่มีความปลอดภัย ร้านค้าต่างๆ ถูกระเบิดเป็นต้น ตามธนาคาร โรงแรม ร้านค้า ร้านอาหาร ต่าง ๆ ต้องมีผู้อารักขาถือปืนไรเฟิลป้องกันอยู่ เรือที่แล่นจากคาบาวไปยังหมู่เกาะ JOLO นั้นจะแล่นไปถึงเพียงเกาะ BASILAN เท่านั้นที่นี้เองเป็นแหล่งผลิตยาง กาแฟ พริกไทย และพืช CLOVE เป็นต้น จากที่นี่มีเรือที่ไปถึงรัฐ SABARI ของเกาะบอร์เนียวได้ ที่นี่เองก็ได้ชื่อว่าเป็นฐานของการส่งของสินค้าเข้าออกผิดกฎหมาย เมืองซานอันการ์เดิมที่เป็นเมืองที่ทำการค้าเสรี ของอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เป็นเมืองที่มีธุรกิจเกษตรเป็นศูนย์กลางเป็นเมืองท่าแลกเปลี่ยนสินค้า และมีตลาดยกเว้นภาษีด้วย นอกจากนี้เมืองนี้ยังเป็นศูนย์กลางพื้นที่เจริญเติบโตของเอเชียตะวันออกเฉียง (EAGA) ในกันยายน 1996 ประธานาธิบดีรามอส และผู้นำขบวนการปลดปล่อยโมโร (MNLF) นายมิสฮารีได้ลงนามในสัญญาสันติภาพทำให้เกิดสันติภาพปกคลุมถึงทั่ว

เกาะมินดาเนา ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ด้วย ประมาณช่วง 1990 เป็นต้นมา เกาะมินดาเนา ก็เกิดความคึกคักของการขุดแร่ ได้แก่ เหล็ก ดีบุก โครเมียม ทองแดง และทองคำ เช่นเดียวกับภาค ตะวันออกของอเมริกาในสมัยก่อน

4) การเปรียบเทียบผลของวิกฤตการณ์เงินตราต่อไทยและฟิลิปปินส์

“แม้ว่ารัฐบาลฟิลิปปินส์ ได้ลดอัตราการเติบโตที่คาดการณ์ให้ต่ำลงก็ตาม แต่อนาคตของ เศรษฐกิจฟิลิปปินส์คงไม่ตกต่ำดังที่คิด”

เหตุผลที่ 1

ฟิลิปปินส์อยู่ภายใต้ IMF จนถึงปัจจุบัน (1997) และอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจแม้จะไม่พุ่ง สูงอย่างรวดเร็วเหมือนประเทศอาเซียนอื่น ๆ ในขณะเดียวกันเศรษฐกิจกระทบมากกรณีประเทศไทย เช่นกัน ที่เกิดฟองสบู่ขนาดใหญ่ ทั้งนี้นโยบายมหภาคของฟิลิปปินส์มีความระมัดระวังเป็นอย่างดี

เหตุผลที่ 2

แม้ว่าการขาดดุลการค้าของฟิลิปปินส์มีแนวโน้มขยายตัวขึ้นก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับ GNP ในปี 1995 จะเป็นเพียง 3.7% ซึ่งเมื่อเทียบกับไทย ซึ่งมีสัดส่วนถึง 8.3%

เหตุผลที่ 3

แรงงานในฟิลิปปินส์มีปริมาณมาก จนมีแรงงานใหม่ 1,000,000 ล้านคนเข้าในตลาดแรงงาน ทุกปี มีแรงงานจบระดับวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก จากประสบการณ์ผู้เขียนพบว่า ภาษาอังกฤษใช้ได้ ใน แถบต่างจังหวัดมากกว่าภาษาคาตาล็อค เสียอีก

เหตุผลที่ 4

มีการหวังเกรงว่าวิกฤตการณ์เศรษฐกิจจะก่อให้เกิดหนี้เสียในตลาดอสังหาริมทรัพย์ แต่เมื่อ เปรียบเทียบกับไทย จะพบว่า ไทยมีขนาดพื้นที่ทั่วประเทศเป็น 1.7 เท่าของฟิลิปปินส์ เมื่อเปรียบเทียบพื้นที่ที่มี การก่อสร้าง จะพบว่าฟิลิปปินส์มีพื้นที่น้อยกว่ามาก รวมทั้งพื้นที่ก่อสร้างบ้านเรือนก็เป็นเช่นเดียวกัน ทำให้ ความเสียหายน้อยกว่ากรณีประเทศไทย

เหตุผลที่ 5

การลงทุนอสังหาริมทรัพย์ของไทย มักเน้นหนักในคอนโดมิเนียมหรือบ้าน ซึ่งมีสัดส่วนเน้น ชนชั้นกลางเป็นจำนวนมาก ซึ่งคาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการใช้จ่ายของบุคคลที่ลดต่ำลง แต่ในขณะ เดียวกัน กรณีฟิลิปปินส์จะมีอัตราส่วนการลงทุนในดีการค้ามากกว่า รวมทั้งการลงทุนในนิคม อุตสาหกรรมของเขตเศรษฐกิจ (Economic Zone EZ) ทำให้มีดูนาเยน 1997 มีนิคมอุตสาหกรรมที่มีการ ผลิตอยู่ถึง 16 แห่ง เป็นของเอกชน 12 แห่ง เป็นของรัฐบาล 4 แห่ง ทบวงนิคมอุตสาหกรรมแห่งฟิลิปปินส์ (PEZA) ได้อนุญาตให้มีการจัดตั้งเขต EZ เพิ่มขึ้นอีก 49 เขต ทำให้ความเสี่ยงจากหนี้เสียมีไม่มาก

เท่ากรณีของไทย (อ้างอิงจากหนังสือ “การคาดการณ์ปี 1998-เอเชีย” สำนักพิมพ์ DIAMOND, สถาบันวิจัย MITSUBISHI หน้า 176)

เศรษฐกิจฟองสบู่ของไทย และนักลงทุนทางการเงิน

ทำไมไทยจึงตกเป็นเป้าสายตา ?

ทั้ง Hedge Fund และนักลงทุนทางการเงินต่างก็สืบเสาะหาเงื่อนไขพื้นฐานของเศรษฐกิจของแต่ละประเทศเพื่อหาจุดอ่อนโจมตี นี่คือวิธีการของพวกเขาในช่วงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในช่วงเศรษฐกิจกำลังเจริญ การนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ แม้จะเป็นความจำเป็นก็ทำให้เกิดการขาดดุลทางการค้าได้ ในปี 1996 เกิดภาวะชบเซาของมันสำปะหลังในไทย รวมทั้งการปลูกข้าว เนื่องด้วยฝนฟ้าไม่อำนวยในปีก่อนหน้า นอกจากนี้อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้า ซึ่งเน้นแรงงานต่างก็ตกต่ำลงซึ่งมาจากการแข่งขันกันมากระหว่างประเทศ ทำให้การเติบโตของ GDP ตกลงจาก 8.6% ในปี 1995 มาเป็น 6.4% ในปี 1996 สาเหตุหนึ่งมาจากอุปสงค์นานาชาติ ทางด้านเครื่องไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสินค้าชนิดนี้เป็นผู้นำการส่งออกได้ลดต่ำลง “โดยทั่วไปอัตราส่วนการขาดดุลทางการค้าต่อ GDP เป็น 6-8% ซึ่งเท่ากับอยู่ในภาวะอันตราย สำหรับประเทศไทยตั้งแต่ 1990 เป็นต้นมา ตัวเลขจะสูงกว่า 8% จึงจำเป็นต้องปรับอัตราแลกเปลี่ยนเงิน”

รองประธานสถาบันวิจัยชาคุระ นายอิโนชิมา (INUSHIMA) ได้ศึกษาสัดส่วนดุลการค้า (a) กับ GDP (b) ของประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ตั้งแต่ 1990 เป็นต้นมาซึ่งจะดูได้จาก (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 การศึกษาสัดส่วนดุลการค้ากับ GDP ของไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์

	ปี	ดุลการค้า (a)	GDP (b)	(a)/(b) (%)
ไทย	1990	-72.8	856.2	-8.5
	1995	-135.5	1637.4	-8.28
	1996	-147.0	1826.0	-8.05
มาเลเซีย	1990	-8.7	428.9	-2.03
	1995	-73.6	843.0	-8.73
	1996	-51.6	981.0	-5.26
ฟิลิปปินส์	1990	-27.0	443.1	-6.09
	1995	-19.8	741.4	-2.67
	1996	-51.6	835.3	-6.18

จะเห็นได้ว่าไทยตกอยู่ในภาวะอันตราย นับตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมา

“ตั้งแต่ปี 1984 เป็นต้นมา การแลกเปลี่ยนเงินตราของไทยได้ใช้ระบบตะกร้า โดยมีจำนวนดอลลาร์ 80% มีเงินเยนและเงินมาร์คอย่างละ 10% ซึ่งจะเห็นได้ว่า สัดส่วนของดอลลาร์สูงมากจนทำให้เงินบาทมีทิศทางเคลื่อนที่ไปทางเดียวกับดอลลาร์ นอกจากนี้ในมีนาคม 1993 ไทยได้จัดตั้งตลาดการเงิน OFF-SHORE หรือ BIBF ซึ่งทำให้การเข้าออกเงินตราเป็นไปอย่างเสรี” จากการอนุญาตให้มีเงินเข้าออกเสรี ทำให้มีเงินจากญี่ปุ่นและต่างประเทศเข้าประเทศอย่างมาก ซึ่งสถานการณ์การเงินแบบนี้ทำให้เกิดการขาดดุลการค้า นักลงทุนจะมองว่า เงินบาทมีอัตราต่อเงินดอลลาร์คงที่และไม่มีความเสี่ยง ในขณะที่เงินดอลลาร์มีดอกเบี้ย 5% แต่เงินบาทมีดอกเบี้ยระยะสั้นเกิน 10% ทำให้สามารถได้กำไรอย่างสูง (อ้างอิงจากหนังสือ “TOYOKEIZAI รายสัปดาห์” 20 กันยายน 1997 หน้า 27)

เงินที่ไหลเข้ามาในประเทศไทย ถูกใช้ในการซื้ออสังหาริมทรัพย์ ซื้อหุ้น ซื้อค่าสมาชิกกอล์ฟ และซื้อรถยนต์ เป็นต้น และเครื่องประดับ ในกรณีผู้ชายที่ทำงานได้ไม่นานบางรายก็อาจซื้อแมนชั่นเป็นบ้านหลังที่สอง นอกจากนี้ยังมีคนซึ่งมีอาชีพแนะนำขายรถยนต์ ขายสมาชิกสนามกอล์ฟ บางคนย้ายเข้าบ้านหลังใหญ่ขึ้น ในปี 1993 ถึง 1994 ผู้เขียนมีเพื่อนชาวไทยบางคนที่ดีใจที่ราคาบ้าน ทาวน์เฮ้าส์สูงขึ้นเป็น 2 เท่า 3 เท่า แต่ในปี 1995 ถึง 1996 ยอดการขายแมนชั่นเริ่มตกลงมา โครงการสิ่งก่อสร้างเริ่มยุติการก่อสร้างลง ซึ่งระยะนั้นเองผู้เขียนได้ซื้อแมนชั่นเป็นที่อยู่ตนเองด้วยเงินสด ขณะนั้นได้ไปดูแมนชั่นหลายแห่ง ปรากฏว่ามีห้องว่างอยู่มากมาย และมีผู้เข้าอยู่อาศัยน้อยกว่า 1/3 ในการซื้อขาย ถ้าใช้เงินสดซื้อจะได้รับการลดราคาสูง ในช่วงปลายปี 1996 จนถึงมิถุนายน 1997 มีเพื่อนหลายคนได้แนะนำให้ผู้เขียนเป็นสมาชิกสนามกอล์ฟรวมทั้งชักชวนให้เล่นหุ้น “เนื่องด้วยภาวะการขาดดุล การค้า ถ้าต้องการรักษาค่าเงินบาทเอาไว้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องขายดอลลาร์และซื้อเงินบาทเข้ามา เงินสำรองเป็นเงินตราต่างประเทศก็มีจำกัด ซึ่งกลุ่ม Hedge Fund ก็ได้โจมตีจุดนี้ของไทย ในวันที่ 2 กรกฎาคม 1997 ไทยได้ยุติระบบเงินตราแบบตะกร้า (BASKET) หันมาใช้ระบบลอยตัว (FLOAT) และห้ามการนำเงินบาทที่ได้จากตลาดหุ้นมาใช้ในตลาด OFF-SHORE ซึ่งเงื่อนไขนี้เองกลับกลายเป็นการบีบรัดไทยเอง เพราะว่าถ้าไม่มีการรับประกันการเข้าออกเงินทุนอย่างเสรีแล้ว จะทำให้เงินทุนต่างประเทศไม่ไหลตัวและไม่ไหลเข้ามา (อ้างอิงจากหนังสือ “TOYOKEIZA รายสัปดาห์” 20 กันยายน 1997 หน้า 29)

เงินทุนที่ไหลเข้าตลาด OFF-SHORE หรือ BIBF ถูกนำไปใช้ในตลาดอสังหาริมทรัพย์และตลาดหุ้นซึ่งก่อให้เกิดฟองสบู่ บริษัทเงินทุนที่ลงทุนในอสังหาริมทรัพย์สูงจะอยู่ในภาวะซักกั้น ซึ่งในตอนแรกมีบริษัทเงินทุน 58 แห่งที่ถูกยุติการดำเนินกิจการ ชาวกรุงเทพฯ ที่ทำงานในบริษัทการเงินเหล่านี้ได้ทำการขายทอดตลาดของในถนนใหญ่บางสาย เช่น ซอยทองหล่อ ถนนสุขุมวิท เป็นต้น ซึ่งของที่นำมาขายทอดตลาดมีทั้งเพชรพลอย ทอง-เงิน นาฬิกา รถยนต์ (ทั้ง BENZ และ BMW เป็นต้น) รวมทั้งเรือยอร์ช เครื่องบินเล็ก เป็นต้น

รัฐบาลตนเองได้ประกาศมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในเมษายน 1999 และครั้งที่ 2 ในเดือนสิงหาคม โดยอาศัยธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังเป็นแกนกลาง ได้กำหนดเป้าหมายอัตราการเติบโตสูงขึ้นอีกเป็น 3% ซึ่งเป็นการกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจ สื่อมวลชนได้ประกาศว่า โดยโครงการ 95,000 ล้านบาท จะมีการกระทำดังต่อไปนี้

- (1) ลดอัตราภาษีการนำเข้าสินค้า 7000-9000 ชนิด จนถึง ปี 2000
- (2) ลดดอกเบี้ยเงินกู้ซื้อที่อยู่อาศัย
- (3) ช่วยเหลือทางการเงินต่อ SMES ที่สนับสนุนการส่งออก เช่น อุตสาหกรรมชิ้นส่วนรถยนต์ และอุตสาหกรรมรถยนต์

2) การสร้าง SMES ให้เข้มแข็ง

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ประกาศในวันที่ 10 สิงหาคม 1999 แม้แต่ในปัจจุบันซึ่งเป็นช่วงปลายกันยายน 1999 ก็ยังไม่สามารถกำหนดจำนวนหนี้เสียทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยได้ เพราะว่า NPL กับหนี้ที่ต่ำกว่าระดับมาตรฐาน (SSL) ซ้ำซ้อนกัน แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็มีความพยายามในการแก้ปัญหา โดยทั่วไปแล้ว เป็นที่เชื่อกันว่าภายใน 2 หรือ 3 ปีนี้ ภาวะเศรษฐกิจไทยจะฟื้นตัว สำหรับเศรษฐกิจญี่ปุ่นภายหลังการแตกของฟองสบู่ปรากฏว่า การฟื้นตัวช้ามากจนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจกลุ่มประเทศอาเซียน สรุปสถานการณ์ของประเทศไทย มีดังนี้ คือ

- (1) การส่งออกซบเซาตั้งแต่ ปี 1996
- (2) การขยายตัวของการขาดดุลการค้า (ระดับต่อ GDP เป็น 8%)
- (3) เสถียรภาพรัฐบาลไม่เข้มแข็ง ประกอบด้วยหลายพรรคการเมือง และอยู่ในเงื่อนไขที่เปราะบางต่อการโจมตีของนักลงทุนการเงิน และจากการขาดดุลการค้าทำให้การถือครองดอลลาร์มีสัดส่วนน้อยลง

มีการประชุมโครงสร้างการค้าสหรัฐ-ญี่ปุ่น ซึ่งมีการตกลงเรื่องการลดการเกินดุลการค้า รวมทั้งการไม่สมดุลของการค้า ซึ่งต่อมาได้มีความเห็นชอบระหว่างคาส์เตอร์และฮาซิมิได้ แต่ความจริงแล้วยังยืดเยื้อจนถึงปัจจุบัน ในวงการธุรกิจของสหรัฐ ได้มีเสียงไม่พอใจต่อการทุ่มตลาดของสินค้าเหล็กญี่ปุ่นและเกาหลี วงการธุรกิจสหรัฐ ก็ไม่พอใจการส่งออกสิ่งทอของไทย และได้ขู่ใช้มาตรการ Super 301 ต่อไทย ภูมิภาคแถบนี้มีแต่นายกษมมหาเธร์เท่านั้นที่ส่งเสียงต่อต้านสหรัฐฯ ในเดือนกรกฎาคม 1997 ได้มีการประชุมโครงสร้างการค้าสหรัฐ-ญี่ปุ่น อีกครั้งซึ่งนับเป็นเวลา 4 ปี นับจากการประชุมครั้งแรก ขณะที่มีการประชุมนี้ วันที่ 2 กรกฎาคม 1997 นายทง พิทยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้ประกาศเปลี่ยนแปลงระบบการเงินไปสู่ระบบลอยตัว (FLOAT) นับแต่นั้นเป็นต้นมา การขยายตัวของวิกฤตการณ์เงินตราของเอเชียตะวันออกก็เกิดขึ้น หลังจากนั้น 1 เดือน ในวันที่ 12 สิงหาคม ไทยได้รับ

ความช่วยเหลือจาก IMF ด้วยเงินกู้ 17,000 ล้านดอลลาร์ เพื่อแก้ไขเศรษฐกิจ โดยญี่ปุ่นเป็นผู้ช่วยเหลือรายใหญ่ ด้วยเงิน 4,000 ล้านดอลลาร์

การจากไปของคลื่นลูกที่สามของบริษัทญี่ปุ่น

ปลายพฤษภาคม 1999 อัตราผู้ว่างงานของประเทศไทยเป็น 5.7% หรือ 2,800,000 คน (ข้อมูลจากกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม) ซึ่งถ้ารวมผู้จบการศึกษามัธยมปลาย และมหาวิทยาลัยแล้วจะสูงกว่านี้อีก ในปี 1999 ปรากฏว่าภาวะเศรษฐกิจดีขึ้นเล็กน้อย จนรัฐบาลได้เริ่มประชาสัมพันธ์ยอดขายของวงการห้างสรรพสินค้า รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ คือเดือนกันยายน 1999 ดูเหมือนว่าคนช้อตทานและผู้ไร้ที่อยู่อาศัยจะมีเพิ่มขึ้น ในสังคมคนญี่ปุ่นที่ย่านสุขุมวิท ปรากฏว่าชาวญี่ปุ่นผู้สูงอายุ (VETERAN) จะอาศัยอยู่ต่อไปในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก แต่ชาวญี่ปุ่นวัยกลางคนที่มียุทธหลานจะกลับญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก ดังนั้น หนุ่มสาวญี่ปุ่นมีจำนวนเพิ่มขึ้น แม้แต่ในคลับของตึกถึนึยะ ปรากฏว่าผู้มาเที่ยวกลางคืนมีจำนวนลดน้อยลง และมีบางร้านที่จะต้องปิดกิจการไป คนรู้จักที่เป็นผู้บริหารบริษัทญี่ปุ่นยอมรับว่า สำนักงานใหญ่มีคำสั่งให้ลดจำนวนพนักงานลง สำหรับอุตสาหกรรมรถยนต์ บางแห่งได้เปลี่ยนแปลงนโยบายให้มีการเพิ่มพนักงาน เศรษฐกิจจึงต้องพึ่งยอดขายของรถยนต์อาเซียน พนักงานญี่ปุ่นผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์บางบริษัทจะอาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์ เพื่อต้องการลดค่าใช้จ่ายของบริษัท แม้ว่าเป็นอพาร์ทเมนต์ก็ตาม แต่ค่าเช่าจะตกราว ๆ 7,000 10,000 บาท และอยู่ในทำเลที่ดี เช่น ใกล้ไอเซตัน หรืออยู่แถบพระโขนง ทุกวันจะมีแม่บ้านคอยจัดเตียง หรือทำความสะอาด ราคาเช่าของอพาร์ทเมนต์เหล่านี้ เป็น 1/3 ของราคาเช่าโรงแรม ดังนั้นยอดจำนวนแขกต่างประเทศของโรงแรมธุรกิจ (BUSINESS HOTEL) เริ่มลดลงจนเกือบเป็นโรงแรมร้าง จึงลดราคาจนเหลือประมาณ 25,000 บาทต่อเดือน บริษัทญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้ารายใหญ่แห่งหนึ่ง มักให้พนักงานญี่ปุ่น 15 คน พักในโรงแรมเครือต่างชาติ ณ สุขุมวิท ซอย 31 ปลายสิงหาคม 1999 ผู้เขียนได้ไปที่โรงแรมดังกล่าวและพบแขกบางคนดูเหมือนเป็นคนเอเชียตะวันออก และพบว่าอัตราห้องว่างมีสูงมาก ที่ฟูจิ ซูเปอร์ (FUJI-SUPER) ในซอยสุขุมวิท 31 ขายอาหารต่าง ๆ แก่คนญี่ปุ่น ซูเปอร์ (SUPER) แห่งนี้มีคนญี่ปุ่นมาซื้อของมากที่สุด ยอดขายของซูเปอร์ได้ตกลงเล็กน้อย สาเหตุมิใช่เนื่องจากภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจ แต่เป็นเพราะชาวญี่ปุ่นได้กลับประเทศเป็นจำนวนมาก และอาจเป็นเพราะขนาดครอบครัวญี่ปุ่นที่อยู่ในเมืองไทยเล็กลง นี่อาจเป็นปรากฏการณ์ของการมีบุตรน้อยลง อาจารย์ใหญ่ นายอิโนะอุเอะ (INOUE) แห่งโรงเรียนสมาคมคนญี่ปุ่นได้กล่าวในวารสาร "กรุงเทพฯ" ประจำเดือน กรกฎาคม 1999 หน้า 45 ว่า

"จำนวนนักเรียนในเดือน กรกฎาคม 1999 นี้เป็น 1,762 คน จำนวนนักเรียนที่กลับญี่ปุ่น มีมากกว่าผู้เข้ามาใหม่ 9 คน ในพฤศจิกายน จะมีการประชุมอาจารย์ใหญ่ ซึ่งจะทราบจำนวนอาจารย์ที่ถูกส่งมายังประเทศท้องถิ่นต่าง ๆ ฉะนั้นจำนวนนักเรียนจะลดลงหรือไม่" ขนาดไหนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ในญี่ปุ่นเองมีการกำหนดจำนวนชั้นเรียนของแต่ละระดับ โดยดูจากจำนวนนักเรียน สำหรับจำนวนครู

อาจารย์จะถูกกำหนดจากจำนวนชั้นเรียน ในปี 1998 เมษายน , พฤษภาคม โรงเรียนแห่งนี้มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 2,000 คน ในพฤษภาคม มีจำนวนถึง 2,010 คน .ซึ่งเป็น "ยอดสูงสุดของคลื่นการเข้ามาของนักเรียนโรงเรียนสมาคมคนญี่ปุ่น" ในกรกฎาคม ปรากฏว่าจำนวนนักเรียนได้ลดต่ำกว่า 2,000 คน ซึ่งแสดงว่าคลื่นลูกที่ 3 ไม่สูงขึ้นอีก เป็นที่คาดการณ์ว่า มีนาคม 2000 จะมีจำนวนครูบาอาจารย์ที่จะกลับญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก

ในวันที่ 3 กันยายน 1997 เงินบาทตกต่ำลงมากกว่า 37 บาท ต่อดอลลาร์ ซึ่งเศรษฐกิจเกิดการแตกตัวของฟองสบู่ ทำให้เกิดการซื้อดอลลาร์ขายบาทขึ้น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทำลายเศรษฐกิจของชาติ รัฐบาลพยายามแก้ไขสถานการณ์โดยรับความช่วยเหลือจาก IMF และญี่ปุ่น ทำให้เกิดการโจมตีรัฐบาลในรัฐสภา กรรมการและพนักงานบริษัทและธนาคารต่าง ๆ ได้เข้าร่วมก่อม็อบโจมตีรัฐบาล กระทั่งแม้หอการค้าไทยก็ยังเรียกร้องการยุบสภา และการลาออกของนายกฯ ในวันที่ 16 กันยายน เกิดข่าว "การฆ่าตัวตายของผู้บริหารธนาคารญี่ปุ่นที่มีชื่อเสียง" ผู้ตายเป็นเพื่อนเล่นซอฟท์บอล (SOFT BALL) กับผู้เขียน ผู้ตายได้เข้าร่วมเล่นกีฬาที่โรงเรียนคนญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพ ซึ่งเล่นกีฬาแบตตีง (BATTING) และดีเฟนส์ (DEFENSE) เก่งมากโดยเดิมเป็นนักเบสบอลของมหาวิทยาลัยเคโอ แห่งญี่ปุ่น ในสมัยเป็นรองผู้จัดการที่สาขาชลบุรี ได้พูดถึงความยากลำบากของงาน การที่เสียชีวิตไปอย่างด่วนกระทันหันนี้สร้างความตกใจแก่ผู้เขียนเป็นอันมาก ผู้เขียนได้เข้าร่วมเล่นกีฬากับผู้ตายก่อนฆ่าตัวตาย 2 วัน ผู้เขียนเคยได้รับฟังเรื่องราวของผู้บริหารกิจการขนาดย่อมที่ไม่สามารถสร้างสภาพคล่องได้หรือหมุนเงินไม่ทัน โดยเล่าเรื่องทั้งน้ำตา บางคนที่ไม่สามารถจ่ายเงินเดือนพนักงานได้หนีไปต่างประเทศ จากการตกต่ำของการบริโภคภายในประเทศทำให้ยอดขายรถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ได้ลดต่ำกว่าปีที่แล้วจนเกิดความจำเป็นต้องปลดพนักงานออก จากคำกล่าวของผู้เกี่ยวข้องปรากฏว่า "บริษัทผู้ผลิตรถยนต์อันดับแรก ๆ ได้ลดพนักงานแล้วจาก 1,900 จนเหลือ 1,600 คน บริษัทที่เกี่ยวข้องได้ลดจำนวนพนักงานญี่ปุ่น จาก 300 คน จนเหลือ 70 คน ซึ่งบริษัทอื่น ๆ กำลังทำปรับโครงสร้างองค์กร (RE-STRUCTURE) อยู่เช่นกัน ทำให้ผู้อยู่ในสถานการณ์ที่ย่ำแย่ทุกบริษัท (ยกเว้นบริษัทมิตซูบิชิ) แม้แต่บริษัทผลิตรถปิกอัพที่ขายในประเทศก็เริ่มลดการผลิตลงแล้ว" แม้ว่าจะออกกรรณใหม่ เพื่อขยายตลาดก็ตามก็ไม่ประสบผลสำเร็จ สำหรับราคารถยนต์นั้นไม่สูงขึ้น แต่อัตราดอกเบี้ยการซื้อเงินผ่อน สูงขึ้น 1-2% เช่นโตโยต้า (TOYOTA) รุ่นโคโรล่า 6.75% ไทลูน่า 8.25% เปลี่ยนเป็น 9.25% ฮอนด้า (HONDA) รถทุกชนิดของฮอนด้า 10% ซิตี จาก 8.5% เป็น 10% นิสสัน (NISSAN) จาก 8 หรือ 9% เป็น 11% โดยมีเงื่อนไขที่เข้มงวดขึ้น เนื่องด้วยทุกบริษัทรถยนต์ พยายามลดราคาลงทำให้จำเป็นต้องทำการปรับโครงสร้างองค์กร โดยต้องปลดพนักงานอย่างช่วยไม่ได้

ข้อมูลเพิ่มเติมบางประการ

ในวันที่ 2 กรกฎาคม 1997 ซึ่งเกิด "วิกฤตการณ์การเงินเอเชีย" จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลา 2 ปี กว่าแล้ว วิกฤตการณ์ของไทยได้ขยายลูกกลมไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียง ในอนาคตผู้เขียนมีแผนการเดินทางไปยังอินโดนีเซียอีก และจะไปยังสุมาตรา, เซเรเบส , บาหลี, การิมันตัน, อีร์อันแจยา, มาโครา, ปิอาคู, บินตัน, บาซัน, ซึ่งจะรายงานในโอกาสต่อไป

จากการเดินทางไปแต่ละประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียง จะเห็นว่าคลื่นการลงทุนของบริษัทเครือข่ายญี่ปุ่นได้ผ่านพ้นช่วงสูงสุดจนเริ่มต่ำลง วิกฤตการณ์เศรษฐกิจครั้งนี้ อุตสาหกรรมการส่งออกจะได้รับความกระทบกระเทือน มีแต่อุตสาหกรรมที่มุ่งตลาดภายในประเทศที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก ปี 1999 รัฐบาลและสื่อมวลชนได้นำปัจจัยบวกมาเรียงกัน และโฆษณาการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ จากรายงานของธนาคารโลกปี 1999 ได้กล่าวว่า จำนวนประชากรที่มีความเป็นอยู่ต่ำกว่านั้นยากจน ในปี 1998 มากถึง 900,000 คน ส่วนรายงานของจากกรมสถิติแห่งชาติ ในวันที่ 2 พฤษภาคม 1998 มีผู้ว่างงานอยู่ราว ๆ 2,800,000 คน

นายประมุข กรรมการองค์กรตรวจสอบได้กล่าวว่า สาเหตุการตกต่ำทางเศรษฐกิจมาจากการเกิดภาวะเสี่ยงทางการเงินอันเกิดจากการเปลี่ยนระบบเงินตราเป็นแบบลอยตัว แต่ก่อนหน้านี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้สูญเสียเงินตราสำรองถึง 23,40 ล้านดอลลาร์ การสำรวจขององค์กรตรวจสอบพบว่า

- (1) ผู้รับผิดชอบของธนาคารแห่งประเทศไทย แม้ว่าจะผิดพลาดในด้านนโยบาย แต่กลัวชื่อเสียงเสียหายจึงไม่ฟังคำปรึกษาจากผู้อื่น
- (2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายอานวย ไม่แทรกแซงนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย
- (3) นายกรัฐมนตรีชวลิต ไม่เข้าแทรกแซงทางการเมือง ในเรื่องปัญหาเศรษฐกิจโดยปล่อยให้หน้าที่ของเหล่ารัฐมนตรี

ในที่สุดประเทศไทยต้องพ่ายแพ้ต่อนักลงทุนสหรัฐฯ กลุ่ม Hedge Fund เพราะคู่ต่อสู้ของสหรัฐฯ อเมริกา ได้แก่ การเมืองที่ปราศจากประชาชน ผู้เชี่ยวชาญเศรษฐกิจที่มีประสบการณ์น้อยและวงการตลาดหุ้นที่อ่อนแอเป็นต้น ตั้งแต่ปี 1994 เป็นต้นมา บริษัทในเครือของญี่ปุ่นที่มาลงทุนในเอเชียตะวันออกเฉียง มักเป็นบริษัทขนาดเล็กที่เข้ามาเพราะงานในประเทศญี่ปุ่นไม่มี มีบริษัทขนาดเล็กมากมายที่ย้ายฐานมาตามบริษัทผู้ผลิตรายใหญ่ ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารซากระให้เยี่ยมชมโรงงาน ที่อยุธยา-บางปะอิน ผู้เขียนพบว่าบางบริษัทที่ตามบริษัทแม่มา ปรากฏว่าบริษัทแม่ในญี่ปุ่นล้มไปแล้ว บริษัทขนาดเล็กที่ตามบริษัทแม่ที่ล้มไปนั้นจะต้องอยู่หางานต่อในประเทศไทยจะกลับประเทศญี่ปุ่นไม่ได้ เพราะไม่มีงานให้ทำ อนึ่งมีบางบริษัทที่ถอนตัวออกจากประเทศไทย ในปี 1997 สถานทูตญี่ปุ่นประกาศว่า มีคนญี่ปุ่นในไทย 23,698 คน ในปี 1998 ประกาศมีอยู่ 22,481 คน หรือลดลง 5.4% ในปี 1999 นักเรียนของโรงเรียนสมาคมคนญี่ปุ่น ลดลงจากปีก่อน 12.5% ผู้เขียนคาดการณ์การเข้ามาของ

บริษัทในเครือของญี่ปุ่น และจำนวนพนักงานคนญี่ปุ่นจากการเพิ่ม-ลดจำนวนนักเรียน ผู้เขียนพบว่า จำนวนพนักงานของบริษัทในเครือของญี่ปุ่นมีจำนวนน้อยลง สาเหตุของการลดจำนวนพนักงานมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมด้วย แม้ว่าในแต่ละประเทศจะส่งเสริมอุตสาหกรรมเน้นเทคโนโลยี เพื่อแก้ไขภาวะการขาดดุลการค้า แต่การลงทุนในสินค้าไฮเทคชนิดเดียวกัน เมื่อถึงปี 2003 AFTA ก็จะต้องปล่อยให้แข่งขันกันเองอย่างหนัก อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออก จะเข้าสู่ภาวะการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอุตสาหกรรม โรงงานรถยนต์ ชิ้นส่วน และซูเปอร์มาร์เก็ตของสหรัฐฯ จะเข้ามา ขณะเดียวกันโรงงานรถยนต์ บริษัทการเงิน ซูเปอร์มาร์เก็ต วงการแฟชั่น และอุตสาหกรรมยาเวชภัณฑ์-สารเคมีจะเข้ามาด้วย

ในกรณีติมอร์ตะวันออก หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดความขัดแย้งภายใน จนถึงปัจจุบัน ไทยกับญี่ปุ่น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมายาวนานถึง 100 ปี บริษัทญี่ปุ่นได้ลงทุนในต่างประเทศมากน้อยเรียงไปตามลำดับดังนี้ คือ สหรัฐฯ จีน ฮองกง และไทย การลงทุนของญี่ปุ่นในฮองกงกับการลงทุนของญี่ปุ่นในไทยมีจำนวนพอ ๆ กัน จำนวนบริษัทที่ลงทุนในไทยนั้นไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่จำนวนพนักงานญี่ปุ่นในไทยมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย ตามสภาพเศรษฐกิจญี่ปุ่น

บริษัทหนังสือพิมพ์ NNA ได้รายงานภายหลัง 1 ปีจากวิกฤตการณ์การเงินของอาเซียนใน "หนังสือพิมพ์ NEWS NET ASIA ฉบับพิเศษ" ฉบับที่ 2 ว่า จากแบบสอบถามที่ดำเนินการระหว่าง 23 เมษายน 1998 ถึง 6 พฤษภาคม 1998 ซักถามบริษัทญี่ปุ่น 850 แห่ง มีผลดังต่อไปนี้

คำถาม "สถานการณ์ของพนักงานชาวญี่ปุ่น

(1) จากอัตราเงินตราที่เปลี่ยนไปของประเทศท้องถิ่นมีการปรับเงินเดือนหรือไม่

ตอบ ไม่มี 50% มี 12% อนาคตจะมี 13% กำลังพิจารณา 25%

(2) มีนโยบายปรับลดพนักงานคนญี่ปุ่นหรือไม่

ตอบ มีแผนการปรับเพิ่ม 7% ปรับลดไปแล้ว 6% จะปรับลดในอนาคต 11% กำลังพิจารณา 11% ไม่ปรับลด 5%

(3) ท่านคาดการณ์การลดลงอย่างรวดเร็วของค่าเงินตราและค่าหุ้นของไทยมาก่อนหรือไม่

ตอบ ไม่คาดการณ์มาก่อน 28% คาดการณ์มาก่อน 8% มีความวิตกกังวลถึงสิ่งนี้มาก่อน 64%

(4) ท่านคาดการณ์การลดลงอย่างรวดเร็วของค่าเงินตราและค่าหุ้นของ ASEAN และฮองกงมาก่อนหรือไม่

ตอบ ไม่คาดการณ์มาก่อน 16% คาดการณ์มาก่อน 26% มีความวิตกกังวลถึงสิ่งนี้มาก่อน 58%

จากข้อ (2) จะเห็นได้ว่าวิกฤตการณ์เศรษฐกิจทำให้บริษัทมีแผนลดพนักงานชาวญี่ปุ่นลงมีถึง 17% (รวม 6% ที่ลดจำนวนไปแล้ว) หรือคิดจำนวนได้ 714 คน

จากการสำรวจของสถานทูตญี่ปุ่นในปี 1998 พบว่าจำนวนลดลง 4%จากปีที่แล้ว คือ 1217 คน

จากการสำรวจของโรงเรียนสมาคมญี่ปุ่นในปี 1999 พบว่าจำนวนนักเรียนลดลง 12.5% ซึ่งเท่ากับ 248 คน

จากข้อมูลของสถานทูตญี่ปุ่น พบว่าชาวญี่ปุ่นผู้มาลงทะเบียนมี 1217 คน ที่กลับประเทศไป พนักงานบริษัทในเครือของญี่ปุ่นที่ทำงานในไทยมีอยู่ 4200 คนที่ได้รับใบอนุญาตให้ทำงาน โดยลงทะเบียนในสถานทูตญี่ปุ่น และสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองของไทย แต่มีคนญี่ปุ่นอีกส่วนหนึ่งที่ทำงานโดยไม่ลงทะเบียนไว้ แต่ออกนอกประเทศและเข้ามาอยู่ใหม่ ทุก ๆ 3 เดือน ภายหลังพอสบู่แตกในญี่ปุ่นเองก็มีคนไร้ที่อยู่อาศัยเช่นกัน ทำให้นึกถึงผู้หลบหนีภัยสงครามในหลุมหลบภัยหรือผู้ที่ต้องอยู่อาศัยใต้สะพานและตามสวนสาธารณะต่าง ๆ ในกรุงโตเกียว ในปี 1998 มีพนักงานบริษัทในเครือของญี่ปุ่น 1200 คน พร้อมครอบครัวได้ออกจากประเทศไทยกลับประเทศญี่ปุ่น การจากไปของพนักงานบริษัทในเครือญี่ปุ่นครั้งนี้เป็นการจากไปพร้อมกับคลื่นลูกที่สาม ซึ่งเป็นคลื่นลูกที่เคยนำบริษัทในเครือของญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทย